

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGIȘLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

Director: DEM. I DOBRESCU
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE :

TR. ALEXANDRESCU Avocat. Fost Magistrat Pro-de- canul Trib. Ilfov	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat	GR. CONDURATU Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat	N. JAC CONSTANTINESCU Consilier la Curtea de Apel din București	
RÈNÈ DEMOQUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris	V. DONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	CONSTANT IONESCU Avocat, al Statului. Doctor și Laureat în Drept Paris	ALFRED JUVARA Profesor Universitar Avocat	Dr. ȘT. LADAY Fost Magistrat jurisconsult în Cluj	I. GR. PERIETEANU Avocat
C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București	C. STOEANOVICI Dr. în Drept din Paris avocat	GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Profesor Universitar Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALBERT WAHL Profesor la Facultate de Drept din Paris

Secretar de redacție: E. C. DECUSARĂ, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticel Judiciare.

Membrii corespondenței pentru Paris: EDOUARD LEVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați, Paris.

Membrii corespondenței pentru Polonia: EMIL ST. RAPPAPORT, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia.

ABONAMENTUL

Un an p. B-cl. Case com., Autorit. 1400 lei
„ Avocați 1000 „
„ Magistrați 800 „
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

În lunile Iulie și August
Apare odată la două săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înaint.

Redacția și Administrația

București, Strada Artei Nr. 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

A apărut :

OBSERVAȚIUNI ASUPRA PROIECTULUI DE COD
PENAL ROMÂN studiu critic de *Vintilă Dongoroz* Doc-
tor în Drept, Avocat. *Lei 80.*

S U M A R

— Despre Moratoriu (urmare) de Dr. Petru N. Petrescu.

JURISPRUDENȚA :

— Trib. Dolj s. III : G. Sârbu cu A. Moldovan (Cerere de
perimare nu i se aplică legea accelerării), cu o Notă de Iancu
Constantinescu.

— Judecătoria Ocol. rural Câmpulung-Muscel : I. G. Fianu
cu G. G. Ungheanu (Dacă pe baza unei ordonanțe de adjude-
care din 1913, a unui pământ rural, e opozabilă prescripția de
10—20 ani. Dacă art. 25 din legea agrară a ratificat toate în-
streținările viciate, efectuate înainte de această lege ? Scopul
legii pentru înstreținarea loturilor rurale din 1925. Acțiune în
revendicare. Dacă dreptul de proprietate se poate deduce din
simple prezumpții ?)

DESPRE MORATORIU*)

Considerațiuni generale

Pentru a putea aprofunda și a face mai bine în-
țeleasă instituția moratoriului, se impune să ex-
punem câteva considerațiuni asupra împrejurărilor
și condițiilor în urma cărora poate fi declarat
un comerciant în stare de faliment și aceasta cu
atât mai mult cu cât moratoriul în dreptul comer-
cial român poate fi acordat nu numai după decla-
rarea falimentului, ci chiar și înainte (art. 842 c.
com.).

Art. 695 c. com. spune: „Comerciantul care a în-
cetă plățile pentru datoriile sale comerciale, este
în stare de faliment“. Chiar dela început atragem
atențiunea că atât doctrina cât și jurisprudența,
nu este toată de perfect acord, în ce privește cau-
zele încetării de plăți și care urmează să ducă la
declarația în stare de faliment.

În Franța, înainte de legea din 4 Martie 1899,
doctrina și jurisprudența eră quasi-unanimă în
sensul că atunci când forța majoră ar fi fost do-
vedită, tribunalul totuși trebuie să declare pe co-
merciant în stare de faliment. (Cass. fr. 18. III.
1896) „et lors même qu'elle proviendrait d'un fait
de force majeure“. Tribunalul Lyon a susținut însă
teza contrară, (4. III. 1882) hotărând că nu poate
fi declarat în stare de faliment, comerciantul care
se găsește în încetare de plăți, fiind victima unui
caz fortuit.

Să deschidem acum o paranteză pentru a discuta
încă o chestiune și anume: Există vreo deosebire
reală și juridică între suspendarea și încetarea plă-
ților ? Un comerciant ar fi în stare de suspendarea
plăților, atunci, când în realitate activul ar depăși
pasivul și numai dintr'o împiedicare momentană,
nu poate să-și transforme acel activ în bani și din
care cauză este nevoit să suspende plățile, pentru
un timp relativ scurt. Din contră, încetarea plă-
ților ar fi o situațiune durabilă și permanentă. Bo-
nelli arată că scriitori italieni actuali, au înlătu-
rat distincțiunea între încetarea și suspendarea plă-
ților. *Locré* (1) *Esprit du code de commerce*) a în-

*) Vezi „Curierul Judiciar“ No. 33.

!) Vezi Thomas Stelian, *Lz Faillite*.

cercat să dovedească că legea ar face distincțiune între încetarea plăților și simpla suspensiune. *Renouard și Quénauld* resping această deosebire. D-l *M. A. Dumitrescu* în volumul VI din codul de comerț, comentat, zice: „...am constatat, un adevărat chaos provenit poate și din pricina că nu toți scriitorii dau același înțeles vorbelor de suspendare și încetare“.

D-l sa susține că nu există nici o deosebire între aceste două expresiuni, ceea ce este și în convingerea noastră și că asemenea nuanțe nu au la bază nici un text de lege și că pot da loc la arbitrar.

Ceea ce este însă mai important și asupra cărui punct de vedere, D-l I. Liatriș profesor de Drept Comercial la Universitatea din Iași — atrage atențiunea în cursul predat la facultatea de Drept, atunci când tratează această materie e că: *Încetarea de plăți trebuie să fie în adevăr reală și nu aparentă sau trecătoare, cu alte cuvinte să nu fie o simplă jenă momentană*.

Judecătorul are datoria să cerceteze cât mai profund *reală cauză* a încetării de plăți. Nu va fi declarat falit, comerciantul care se găsește într-o simplă jenă (2). „*C'est ce qui arrive dans les crises commerciales*“... Pentru aceste motive este greșită decizia Curței de Apel (3) din Galați, prin care nu admitea jena momentană, care decizie de altfel a fost și casată de Înalta Curte de Casație. Prin urmare ori de câte ori va fi vorba de o jenă momentană, adică de o încetare de plăți provizorie, fiindcă în realitate activul depășește pasivul și care provine dintr'un caz fortuit, sau dintre acele absolut independente de voința comerciantului, tribunalul va trebui, găsind temeinice aceste scuze invocate, să respingă cererea de declararea în stare de faliment, făcută de unii dintre creditori și să acorde celui comerciant, eventual un moratoriu. În sensul acesta este acum de acord, întreaga jurisprudență. (Vezi Trib. jud. Roman, *Curierul Judiciar* No. 65 din 1903; Înalta Curte de Casație, sec. III, Bulet. C. Cas. 1906 pag. 1740; Trib. jud. Roman, *Curierul Judiciar* No. 71 din 1909; Înalta Curte de Casație, sec. III, Bulet. Cas. 1909, pag. 226; Trib. jud. Putna, *Dreptul* No. 17 din 1910; Înalta Curte de Casație, sec. III-a, *Curierul Judiciar* No. 32 din 1913).

Vitalevi în monografia sa: „*La moratoria nel nuove codice de C. I. in relazione di codice Olandese e Belga*“ definește moratoriul în modul următor: „Quella dilazione che, sentiti i creditori, l'autorità giudiziaria accorda ad un debitore commerciante si a oppur no già dichiarata fallito, quando, quantunque verse già attualmente in istato

di cessazione di pagamenti, si trovi però in grado di dimostrare coi libri e registri regolarmente tenuti non pure che le attività del suo patrimonio superano le passività, ma che tale cessazione è meramente momentaneo, prodotta non da sua colpa ma dal sopra venire di circostanze imprevise, impreviste et imprevedibili che abbiano ostacolata dei suoi impegni“. Această definiție zice *Emmanuel Cuzzeri* în „*Il codice di commercio italiano*“ deși este de altminterlea exactă, nu este completă pentru că nu arată scopul moratoriului, care este acela de a împiedica acțiunile creditorilor în timpul termenului stabilit de tribunal și de a permite debitorului să satisfacă chiar în acest termen, toate datoriile sale sau de a încheia cu ei un acord amiabil.

Ercole Vidari, adnotând „*Il nuovo codice di commercio*“ la art. 819 — Della moratoria — arată că moratoriul, după cum spun și motivele legii, nu trebuie să fie un mijloc de a pune obstacole sau a întârzia cursul procedurii de faliment, ci o dispoziție ca să previe efectele unei încurcături momentane — „*di un imbarazzo momentaneo*“. Pentru aceasta, moratoriul nu poate fi acordat dacă o astfel de încetare de plăți derivă din neglijența celui care-l cere sau dacă acesta n'ar fi în stare să satisfacă integral cu propriul său patrimoniu, obligațiunile luate. Dar fiindcă legea comercială nu poate prevedea, nici defini toate evenimentele care ar justifica o cerere de moratoriu, judecătorul trebuie să aibă o mare latitudine în aprecierea tuturor circumstanțelor apte să excludă acuzarea de neglijență sau culpabilitate. Codul nostru de comerț, tratează instituția moratoriului, în art. 834-844 luată după codul comercial italian (art. 819). Rezultă deci că moratoriul este termenul de grație, admis în mod excepțional în dreptul comercial și care se poate acorda, după aprecierea tribunalului, numai acelor comercianți de bună credință, surprinși de o jenă momentană, admitându-se cu scopul de a evita eventual, sau a paraliza, efectele unei sentințe declarative în stare de faliment.

În codul român de comerț sunt prevăzute două feluri de moratorii: Moratoriul care se acordă după declararea în stare de faliment, (art. 834) și moratoriul care se admite înainte (art. 842 c. com.).

Analizând cuprinsul art. 834, rezultă că pentru a se putea acorda un moratoriu, se cer următoarele condițiuni: 1) Debitorul trebuie să fie *comerciant*, indiferent dacă e persoană fizică sau morală, deci și societăților comerciale. 2) Falimentul trebuie să fi fost declarat după cererea creditorilor sau din oficiu, nu după declarația însăși a falitului. În această privință *R. Calamandrei* cu drept cuvânt critică legea care e defectuoasă și care ar

2) Vezi *M. A. Dumitrescu*, Cod. com. comentat vol. VI.

3) Vezi *Dreptul* No. 28 din 1914; *Curierul Judiciar*, No. 46 din 1909.

fi trebuit să acorde moratoriul chiar în cazul când falimentul ar fi fost declarat după cererea sa, fiind că din această cauză, îl va face să nu declare niciodată situația reală a pasivului și apoi se poate întâmpla chiar după declararea în stare de faliment, să i se îmbunătățească situația materială, fie printr'o moștenire, sau datorită altui eveniment, dar se poate chiar să fi găsit erori mari în bilanț și registre și care-l făcuse să creadă într'un moment dat că activul este inferior pasivului.

3) Falitul trebuie să justifice cu probe valabile că încetarea plăților a fost consecința unor evenimente extraordinare și neprevăzute. Unele jurisprudențe cer ca aceste evenimente extraordinare și neprevăzute, trebuie să fie personale și speciale comerciantului iar nu generale și care să privească comerțul întreg. (Trib. Ilfov, vezi *Curierul Judiciar* No. 29 din 1901). Ce anume evenimente pot fi invocate? Unii autori menționează ca asemenea evenimente pot fi: naufragii, incendii, războaie, furturi, cutremure, etc. Deoarece este aproape imposibil legiuitorului să poată prevedea în mod limitativ toate cazurile de forță majoră, tribunalul este dator ca în fiecare caz să cerceteze cât mai serios ca să se convingă de adevărata realitate. (4) Falitul trebuie să dovedească cu documente sau cu darea de garanții suficiente că activul patrimoniului său covârșește pasivul. Este absolut necesar să se stabilească că activul depășește pasivul, pentru motivul că moratoriul se bazează pe plata integrală a debitorilor, scopul său, după cum spune Calamandrei este „*dilatațiune*” și nu „*remisiune*”. Dacă activul ar fi inferior pasivului nu s'ar putea vorbi de moratoriu, ci numai de concordat. În acest sens, s'a pronunțat și Trib. Jud. Putna, Sec. II la 19 Ian. 1910 (Vezi *Dreptul* No. 17 din 1910).

Legea nu spune cu cât activul trebuie să depășească pasivul și deci tribunalul trebuie să aprecieze dacă din activul real s'ar putea plăti toate datoriile, atât capitalul cât și procentele. Cererea de moratoriu trebuie să fie prezentată tribunalului în trei zile după publicarea sentinței declarative de faliment.

Legiuitorul a pus într'adins un termen scurt pentru ca să evite ca starea de faliment să nu dăinuiească prea mult timp printr'o eventuală cerere de moratoriu.

În fine, cererea nu va putea fi primită, dacă falitul nu a prezentat sau nu prezintă, împreună cu dânsa, registrele sale de comerț, *regulat ținute*, bilanțul său comercial și o listă nominativă de toți creditorii săi cu arătarea domiciliului și a sumelor creanțelor lor.

De sigur, are multă dreptate d-l M. G. Valerianu (5) când afirmă că pentru efectuarea acestor operațiuni de verificare se cer cunoștințe speciale de contabilitate și să cunoști comerțul, căci unele registre, din punct de vedere formal, sunt regulate, dar examinate de un expert contabil se pot constata neverosimilitatea lor.

Calamandrei este de părere că ar fi fost bine să se ceară pe lângă indicațiile numelui creditorilor și cauza creditului, pentru a se putea distinge dacă spesele sale au fost ruinătoare din cauza luxului personal sau din cauza cheltuelilor necesitate de comerțul său.

Conform art. 842 c. com. se poate acorda un moratoriu chiar înainte de declararea în stare de faliment și pentru care se cer aproape aceleași condițiuni ca și pentru moratoriul prevăzut de art. 834 c. com. (6).

Rodolfo Calamandrei în tratatul său „*Dela Moratoria*” (vol. I) reproduce cuvintele lui Renouard, raportorul legii moratoriului din Belgia la 1851: „în fața crizelor de orice gen, care periodic asaltă comerțul și industria și cărora casele cele mai puternice, nu întotdeauna rezistă, pare imposibil de a contesta că legea trebuie să vină în ajutorul acestora care au fost loviți de evenimente care înșeală toate calculele, care eludează prevederile cele mai fondate și nici o prudență omenească nu putea să o prevadă”.

Știm că în conformitate cu art. 707 c. com., comerciantul poate fi declarat falit, chiar după moartea lui, însă numai în decursul anului după acest eveniment. Se naște întrebarea dacă moratoriul poate fi acordat și la cererea moștenitorilor falitului. Credem că da. Legea belgiană la art. 593 arată în mod expres că în caz de moarte a unui comerciant, moratoriul care este admis numai înainte de declararea în stare de faliment, va putea fi acordat eredităților săi beneficiari pentru cauzele și în condițiunile stabilite de lege. În codul nostru comercial, în lipsă de text, chestiunea este controversată ca și în Italia. R. Calamandrei este de opinie că cererea de moratoriu nu poate fi admisă din partea moștenitorilor. Autorul citează pe *Salgado de Somoza*, care spune: „*Haec moratoria est mere personalis, et uni concessa non prodest suis hereditibus aut succesibus*”.

Vidari (7) este de părere contrarie cu a cărui opinie ne unim.

Dar un debitor poate ca să renunțe mai dinainte la beneficiul moratoriului? În această pri-

5) Vezi Moratoriul înainte de declarare în stare de faliment, *Curierul Judiciar* No. 64 din 1915.

6) Vezi Înalta Curte de Casație dec. No. 232 din 31 Octombrie 1906, *Bul. Cas.* pag. 1739.

7) Vezi Corso di diritto commerciale vol. VIII.

4) Vezi Curtea de Casație s. III la 18 Sept. 1915, *Jurisprudența română* No. 38 din 1915 și *Dreptul* No. 64 din 1915.

vință, Cuzzi se exprimă astfel: „Al diritto di domandare la moratoria si puo preventivamente rinunciare dal debitore, poiche si tratta di un istituto che ha relazione colla capacita personale, e fu introdotto anche nell'interesse dei creditori“ (8).

Se decide însă, în genere, că nu se poate renunța de mai înainte la dreptul de a cere moratoriul, pentru că el interesează nu numai pe debitor, dar și pe creditor. (Vezi *Curierul Judiciar* No. 4 din 1901 dec. C. A. Buc. De aceeași părere este Renouard și Calamandrei.

Pentru acordarea sau refuzarea moratoriului cerut de un comerciant, judecătorii trebuie să țină seama întru câtva și de dorința exprimată de majoritatea creditorilor (9). Cum se va calcula însă această majoritate? Controversă.

Unii autori italieni susțin că trebuie luat în considerație numai majoritatea în număr a creanțelor „*maggioranza numerica, maggioranza assoluta di voti dei creditori presenti*“. În altă opinie se pretinde că trebuie atât majoritatea în număr cât și majoritatea în sumă „*maggioranza di somma*“. În codul Olandez (10) (art. 914) se prevede că instanța judecătorească este datoră să cerceteze dacă în acea adunare s'a admis moratoriul cel puțin de 2/3 din numărul creditorilor, reprezentând 3/4 din pasiv, sau 3/4 din numărul lor, reprezentând 2/3 din pasiv.

În codul Belgian (art. 599) se cere majoritatea în număr a creditorilor reprezentând 3/4 din valoarea pasivului. Ne unim cu părerea autorilor cari susțin că după codul nostru comercial trebuie numai majoritatea creditorilor, pentru că art. 837 nu menționează suma, iar unde a voit să ceară aceasta, a exprimat ca în art. 843 c. com. O altă chestiune este aceea de a ști, dacă un descendent se poate opune la acordarea unui moratoriu cerut de ascendentul său? Trib. jud. Prahova Sec. I prin sentința din 18 Nov. 1905 (11), hotărăște că nu poate a se opune, întrucât aceasta are aceeași consecință conf. art. 842 c. com. ca și pentru declararea falimentului. În cazul când tribunalul găsește cererea admisibilă, conf. art. 837 c. com. ia mai multe măsuri, prevăzute de acest articol. Pentru obținerea moratoriului după declararea în stare de faliment, cererea va fi examinată conf. art. 835 c. com. numai de președintele tribunalului, iar pentru obținerea moratoriului înainte, cererea va fi luată în cercetare de tribunal în camera de consiliu. Dar dacă, comerciantul prezentând cererea de acordarea moratoriului înainte de declararea în

stare de faliment și tribunalul apreciază că nu trebuie să fie admisă, în acest caz tribunalul trebuie să-l declare falit? Nu. De aceea credem că bine a hotărât Trib. Ilfov, în acest sens (12) că după respingerea cererii de moratoriu mai trebuie și alte dovezi.

Efectele sentinței declarative de faliment, sunt acele prevăzute de art. 838 și 839 c. com. În timpul moratoriului, creditorii chirografari pot lua măsuri de asigurare și conservare? Nu. În acest sens s'a pronunțat Curtea de Apel din Gand la 18 Ian. 1920 (13). Moratoriul nu suspendă cursul dobânzilor, de care părere este și Calamandrei, contrar opiniei altor autori. Moratoriul nu se întinde la fidejutori și coobligați. Această soluție este controversată în Italia.

* * *

Există drept de apel în materie de moratoriu ?

După cum am arătat mai înainte instituția moratoriului s'a luat după codul comercial italian, articolul 834 cod com, fiind corespunzător art. 819 c. com. italian. Modificările pe care a voit să le aducă legiuitorul român, aproape ca întotdeauna au fost puțin fericite, pierzând din vedere să pună în armonie textele modificate. În codul comercial român din 1887, sentința de admitere sau respingerea cererii de moratoriu eră susceptibilă de a fi atacată cu apel — conform art. 936 c. com. modificat la 1895 (cu art. 944), care menține și art. 835 (modif. art. 837). (1)

Așa s'a întâmplat și cu chestiunea dacă în materie de moratoriu există sau nu drept de apel?

Acei cari susțineau că sentințele date în materie de moratoriu, indiferent dacă sunt înainte sau după faliment, nu sunt supuse apelului, spuneau că moratoriul nefiind decât o fază a falimentului și că art. 944 c. com. arată că nu este drept de apel în faliment, decât numai dacă este admis de lege, iar în capitolul privitor la moratoriu nu se spune nimic și prin urmare, legiuitorul n'a voit să acorde drept de apel.

Susținătorii tezei contrare, argumentau că moratoriul cerut înainte de declararea în stare de faliment, nu poate fi o fază a falimentului. Ar fi rezultat în mod straniu că sentințele ce acordau moratoriu după declararea în stare de faliment, erau supuse apelului, celelalte adică sentințele de admiterea moratoriului înaintea falimentului, nu aveau dreptul de apel.

În codul comercial italian, prin art. 913 se precizează cazurile în care apelul se poate face în materie de faliment și enumără între altele și mo-

8) Vezi D. Alexandresco, *Apel Gand, Pand. rom., 1922 p. III.*

9) Vezi C. *Apel București s. II dec. No. 86 din 900, Curierul Judiciar, 1900 pag. 679.*

10) Vezi V. Dimitriu, *Curs de Drept comercial.*

11) Vezi *Curierul Judiciar* No. 15 din 1905.

12) Vezi *Curierul Judiciar* No. 29 din 901; Curtea Cas. s. III din 10.II.1909, *Bul. C. C.* 1909 pag. 226.

13) Vezi D. Alexandresco, *Pand. rom. p. III pag. 128 an. 1922.*

1) Vezi V. Dimitriu, *Curs de drept comercial.*

ratoriul. În codul nostru la art. 944 alin 2 și care e corespunzător lui 913 italian, prevede: „Ele nu sunt supuse opozițiunii sau apelului, decât în cazurile prevăzute de lege; iar la moratoriu, legea nu prevește dreptul de apel pentru moratoriu.

Din această cauză, instanțele noastre judecătorești erau desorientate și jurisprudențele, mai cu seamă cele mai vechi, susțineau aproape constant că în materie de moratoriu, *nu este drept de apel*.

În fine, Înalta Curte de Casație în Secțiunile Unite la 17 Oct. 1913 în urma recursului făcut în interesul legii, în cazul fraților Herșcovici (3) decide că în materie de moratoriu există drept de apel. Prin menționata decizie, înalta instanță spune între altele: „Considerând că art. 842 punând tribunalului comercial îndatorirea că dacă respinge cererea de moratoriu să păsească fără întârziere la declararea în stare de faliment”, și mai departe continuă: „legiuitorul n'a găsit necesar ca să mai prevadă în mod expres în art. 842 dreptul de apel pentru hotărârile date asupra cererilor de oarece... moratoriul se găsește virtual cuprins în apelul în contra hotărâreii declarative de faliment”.

Credem că argumentarea este eronată din cauză că pornește dela o premisă care nu îndeplinește condițiunile logice, ne fiind generală, întrucât *nu întotdeauna* tribunalul găsește cererea de moratoriu nejustificată, trebuie să păsească la declararea în stare de faliment. (Vezi jurisprudența Trib. Ilfov — *Curierul Judiciar* No. 29 din 1901).

Suntem de părerea susținută și de regretatul Prof. V. Dimitriu, că întrucât în materie de faliment, dreptul de apel nu este o cale ordinară de a infirmă sentințele, ci numai când legea îl prevede expres (și am văzut că legea nu-l prevede în art. 944 c. com.) rezultă că la moratoriu nu este drept de apel. Recunoaștem că legiuitorul a comis o regretabilă lacună, atunci când modificând unele texte, a omis să le pună în armonie.

* * *

O altă chestiune importantă este aceea dacă moratoriul este de ordine publică. Curtea de Apel din Gand (4) prin decizia din 18 Ianuarie 1920, hotărăște că moratoriul ne interesând ordinea publică, nu poate fi invocat ca excepție decât în *limine litis* și că părțile pot în mod valid să renunțe la el. În acelaș sens s'a pronunțat și Înalta Curte de Casație Secția III la 17 Noembrie 1920. — Curtea de apel din București Sec. IV-a prin decizia No. 69 din 5 Iulie 1923. (5).

Moratoriul acordat poate, conform art. 841 alin. ultim să fie revocat, ne prevăzându-se însă toate

cazurile în mod *limitativ* ci numai *enunțativ*, întru cât, cazurile cari pot aduce revocarea moratoriului, pot fi extrem de variate. (6) Exemple :

1) Nedeclararea tuturor datoriilor ; 2) Dacă după acordarea moratorului se descoperă neexistența unor creanțe declarate; 3) Dacă a prezentat situații neexacte; 4) Dacă nu îndeplinește obligațiile luate prin moratoriu — relativ la administrarea și lichidarea pasivului. 5) Dacă s'a făcut pasibil de fapte doloase, etc. — Aici, ca și la declararea în stare de faliment, tribunalul trebuie să cerceteze dacă într'adevăr comerciantul nu trebuie să se mai bucure mai departe de favoarea moratoriului și apreciind, va putea să revoace, chiar din oficiu moratoriul și să prescrie măsurile necesare pentru continuarea procedurii falimentului. — În cazul când moratoriul a fost admis înainte de declararea în stare de faliment, atunci tribunalul, revocându-l moratoriul acordat, îl va declara imediat falit.

* * *

Poate nici o instituție juridică nu a fost așa de mult criticată și combătută ca moratoriul. După cum am arătat în partea istorică a acestei instituții, susținerile și opiniunile lui Renouard, raportorul legii moratoriului din Belgia din 1851, au fost adoptate de majoritatea din comisiunea care a redactat codul italian de comerț dela 1882 și după care am copiat codul nostru dela 1887.

Iată cum apăra *Renouard*, moratoriul: (le sursis de paiement). (7).

„Cu tot desavantajul, cu care au fost lovite în diferite epoci moratoriile, este ușor de justificat instituirea lor. De sigur, aplicând cu toată rigoarea sa, principiul că încetarea plăților trebuie să atragă cu sine starea de faliment atunci când un comerciant nu satisface obligațiile sale, fie că păstrează, fie că nu păstrează speranța de a le relua mai târziu, totuși trebuie să facem o deosebire într'un comerciant care încetează plățile sale fiind că pasivul întrece activul și comerciantul care încetează plățile în urma unui debilant momentan, al unei crize și nu se poate pune ambele cazuri pe aceeași linie și ambele supuse la un tratament egal”. Minoritatea din Comisiunea pentru redactarea noului cod de comerț, au împărțit părerile susținute de Facoltăți de giurisprudenza di Pisa, care cu insistență cerea neadaptarea acestei instituțiuni pentru motivele următoare: 1) Din instituția moratoriului, derivă grave inconveniente, mai ales că se câștigă timp fără nici un interes util, căci aproape toate moratoriile au fost urmate de falimente.

2) Este foarte ușor de a simula îndeplinirea condițiunilor riguroase cerute de lege. Afară de aceasta, s'ar putea evita pericolul unui faliment chiar prin alte mijloace, decât cele acordate prin

2) Vezi Curtea de Apel București s. I 18 Dec. 1904 (vezi *Dreptul* No. 11 din 1905; Curtea de Casație s. III la 25 Oct. 1906 (*Bul. C. Cas.* 1906)).

3) Vezi *Curierul Judiciar* No. 4 din 16 Ian. 1914 pag. 29.

4) Vezi *Pandectele române*, 1922 partea III pag. 122.

5) Vezi *Jurisprudența generală*, 1923 pag. 1064.

6) Vezi V. Dimitriu, *Curs de Drept Comercial*.

7) Vezi *Faillites et Banqueroutes*.

moratoriu. D-l Gr. L. Trancu Iași într'un articol publicat în *Curierul Judiciar* No. 16 din 1905, intitulat „In chestiunea Moratoriului” — spune că acolo unde încurcătura în afaceri e momentană și afacerile sunt așa de clare după cum legea dorește pentru moratoriu, comerciantul reușește pe cale particulară să se învoiască cu creditorii săi pentru ca toți au interes de a evita ingerința tribunalului. Când legea intervine, aceasta înseamnă că amânarea nu se poate obține pe cale particulară și că creditorii n'au în falit încrederea care ar trebui să fie naturalul și necesarul fundament al unei concesiuni ca moratoriul”. — Tot în acest articol, d-sa mai subliniază următoarele critici ce s'ar putea aduce, după *Tito Massi*: (2)

1) Moratoriul lovește în creditul țării și 2) Se atinge dreptul de proprietate. În general mai toți autorii afirmă că moratoriul n'a dat rezultatele așteptate, creat de legiuitor în vedere ca să protejeze interesele creditorilor și a avantajat mai ales pe debitori cari au abusat și au căutat să frustreze pe creditorii, sub protecția legii, compromițând astfel și creditul țării. Comisiunea pentru reforma codului de comerț a propus în Italia, înlocuirea moratorului prin concordatul preventiv. — Incontestabil că multe din criticile aduse, sunt în mare măsură juste, totuși unele critici par exagerate, văzând în moratoriu numai nenorocire creditorilor și adăpost debitorilor de rea credință. Credem că legea nu este chiar așa de criticabilă, ci poate mai de grabă e criticabil modul cum se aplică, pentru că le cele mai multe ori, aplicarea ei nu este în spiritul și intențiunea legiuitorului care a făurit-o.

Suntem de acord că creditul unei țări trebuie să fie bine asigurat, mai ales acum când relațiunile comerciale au luat un avânt așa de dezvoltat, de ordin internațional și a fi discreditați, mai cu seamă pe piața străină, prestigiul țării ar fi grav atins, iar viața comercială ar suferi foarte mult. După cum am mai arătat, falimentul în definitiv deși nu este o procedură restrânsă numai pentru comercianții de rea credință, în care caz pot fi declarați bancrutari simpli sau frauduloși — totuși după cum spune Renouard, starea de faliment chiar când este cauzată de nenorocire, este întotdeauna considerată de opinia publică ca ceva defaimator și comerciantul va trebui să suporte pe lângă consecințele juridice — inevitabile — a acestei situațiuni și consecințele unei atmosfere destul de neplăcută ce i se va crea, chiar dacă mai târziu ar fi reabilitat judecătorește, va fi poate suspectat pe nedrept în afacerile sale comerciale. Prin urmare, de ce să nu dăm posibilitatea acelor comercianți cari ar merita, cu drept cuvânt, această favoare, putând

astfel să evite rușinea unei declarări în stare de faliment.

Afară de aceste motive, socotim că mai este încă o considerațiune de ordin actual, a nevoilor țării, care desigur va trebui să suporte încă multă vreme, consecințele celui mai mare război care a fost în istoria universală, în ce privește criza economică-financiară.

D-l *Stelian Popescu*, actualul ministru de justiție, în ședința dela 8 Martie a. c. a declarat în parlament că se cere de acei din Transilvania, extinderea instituțiunei moratoriului din codul nostru de comerț, din cauza lipsei unei asemenea instituțiuni, din legislația comercială, în vigoare în Transilvania.

În această situațiune, instanțele judecătorești, pot recurge la acordarea de moratorii, care vor servi ca un regulator, până la revenirea stărei normale economice — pe care le va acorda cu mai multă îngăduință, evitând astfel numeroase declarări în stare de faliment a comercianților cinstiți și cari merită să se bucure mai mult de beneficiile moratoriului.

De aceea susținem cu multă convingere că: *Moratoriul este foarte util și ca atare trebuie menținut în actualul și viitorul cod comercial unificat.*

De sigur că cu prilejul unificării legislațiunei comerciale se va avea în vedere lacunile semnalate prin jurisprudențele referitoare la această chestiune și care să tranșeze toate controversele din această materie.

El bine ca să fie și mai precis legiferat în ce privește încetarea plăților aparentă și investigațiunile ce va fi dator judecătorul să le facă ca să se convingă de adevărata realitate. În cazul când tribunalul ținând seama și de opiniunea majorității creditorilor, în număr și sumă, va aprecia că cererea comerciantului este admisibilă, îi va acorda un moratoriu, fără ca să treacă le 4 luni, fiind admisibil și un al doilea moratoriu, deoarece termenul de 6 luni, este prea mare.

Comisiunea de supraveghere însărcinată cu administrația și lichidarea patrimoniului debitorului, căzut în stare de faliment și căruia i s'a acordat un moratoriu, să fie compusă din 3 sau 5 creditori, desemnați de tribunal, ținând seama și de recomandatiunea creditorilor, dintre acei cu cunoștinți mai speciale în vederea acelei administrațiuni și cu creanțe mai mari, având domiciliul în acea localitate unde urmează să fie administrat patrimoniul. Membrii acestei comisii să fie obligați sub sancțiunea de a răspunde personal de daunele ce ar aduce, fie prin neglijență, sau lipsa de supraveghere suficientă a administrațiunei patrimoniului a celui falit. Comisiunea va trebui să de pună un raport, în fiecare lună, ținând în cu-

rent de mersul comerțului și să atragă atențiunea tribunalului, dacă nu este cazul să revoace moratoriul acordat.

Sentințele de admitere sau respingerea moratoriului, să poată fi atacată cu apel în termen de opt zile dela pronunțare.

Moratoriul să fie admisibil chiar atunci când starea de faliment a fost declarată de tribunal în urma aducerii la cunoștință de încetarea plăților, de însuși falitul.

În caz de deces a falitului, moștenitorii să aibă de asemenea dreptul să ceară moratoriul.

Cererea de moratoriu să poată fi prezentată tribunalului, în termen de cel mult opt zile, după publicarea sentinței declarative de faliment.

Cu complectările aduse legii și cu prevederea demnă și constantă a judecătorilor, cari să ia toate măsurile cele mai eficace pentru o bună administrație a patrimoniului comerciantului, credem că *instituiția moratoriului va prezenta toate garanțiile pentru asigurarea creditului și efectele ei vor fi cu adevărat salutare, atât pentru debitori cât și pentru creditori.*

Dr. PETRU N. IONESCU

Judecător de ședință Trib. Bihor

Oradea, 14 Martie 1928.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI DOLJ SECȚIA III-a

Audiența dala 7 Iunie 1928

Președinția d-lui D. C. LUNGU, Judecător de ședință

Gh. Sârbu cu A. Moldovan

Sentință Civilă No. 173

Perimare. Cerere. Nu poate fi asimilată cu toate celelalte acțiuni introductive de instanță. Nu se aplică legea accelerării. Art. 257 pr. civ. și art. 1, 2 și 53 l. ac. jud.

Cererea de perimare deși este o cerere contencioasă și ca atare i-ar putea fi aplicabilă legea accelerării judecăților, totuși având o procedură urgentă și cu caracter special și deci scopul general urmărit de legea accelerării fiind atins, nu este necesar să mai fie aplicată într-o astfel de cerere.

Tribunalul,

Asupra incidentului ridicat de intimatul A. Moldovanu prin procuratorul său D-l. avocat Ștefan M. Predoiu, de a se respinge acțiunea de perimare ca nefiind făcută în conformitate cu art. 1 și 4 din legea accelerării.

Având în vedere art. 53 din legea accelerării prin care se stabilește că noua lege din Maiu 1925 se aplică în materie contencioasă și nu se aplică acelor materii pentru care prin legi s'a instituit o procedură specială, decât în măsură în care și sub regimul procedurilor anterioare, ele se complectau prin dispozițiunile dreptului comun.

Incontestabil că cererea de perimare este o cerere de natură contencioasă, dar cu discuții limitate la chestiuni de formă și în care nu se poate discuta decât numai faptul dacă actele de procedură urmate în cauză, sunt sau nu de natură a întrerupe prescripția celor doi ani.

Că deși o cerere contencioasă și ca atare ar putea fi apli-

cabilă în speță leg. accelerării, totuși având o procedură urgentă și cu caracter special, căci în această materie comunicarea copiei după acțiune nu este cerută de lege, nu mai poate fi vorba de a aplica legea accelerării, căci scopul general urmărit de legea accelerării este atins, deci nu e necesar a fi aplicată într-o astfel de cerere, în care dacă s'ar aplica s'ar ajunge tocmai la tergiversarea soluționării afacerii, ceea ce nu poate fi în spiritul nici unei legi.

Că prin art. 257 pr. civ., prevăzându-se normele și condițiunile în care poate fi admisă o cerere de perimare, prin ea nu se poate rezolva decât chestiuni procedurale, fără a se putea statua asupra fondului procesului, ca atare nu poate fi obligat la comunicare conform legii accelerării, căci n'are cu ce să fie surprins adversarul, ca să nu se poată apăra.

A lăsat să treacă doi ani dela îndeplinirea ultimului act de procedură, acțiunea e admisă, nu poate să stabilească acest lucru, cererea e respinsă, deci cu nimic nu poate fi surprins pârâtul.

Că de aci rezultă în mod neîndoios că cererea de perimare nu poate fi asimilată cu toate celelalte acțiuni introductive de instanță, care să fie sprijinite pe acte sau alte probe, ci numai partea interesată cere ca Tribunalul să constate starea de fapt a actelor de procedură, și să se pronunțe asupra cererii de perimare sunt clasificate printre afacerile urgente, deci scopul legiuitorului de o grabnică soluționare este atins și din acest punct de vedere.

Că așa fiind incidentul ridicat, se privește nefondat și urmează a fi respins ca atare.

Pentru aceste motive :

Respinge incidentul ridicat de pârât prin avocatul său.

S'a comunicat această dispozițiune părților în ședință publică după care,

Domnul avocat Constantinescu pentru reclamant ceru admiterea cererii cu cheltuieli.

D-l. avocat Predoiu pentru pârât nu mai făcu nici o obiecțiune.

Tribunalul Deliberând.

A pronunțat următoarea sentință, care s'a redactat de D-l. Jude de ședință D. C. Lungu.

Asupra cererii de perimare de față.

Având în vedere susținerile părților și actele din dosar.

Considerând că conform art. 257 pr. civ., orice acțiune opoziție, contestație, apel recurs în casație sau cerere de revizuire se va perima dupe cererea părți interesante chiar în privința nevârșniciei, interzișilor, sau celor puși sub consiliul judiciar dacă partea care le-a făcut va lăsa să treacă doi ani dela cel din urmă art de procedură.

Având în vedere că în speță din actele din dosarul No. 7493 din 925 rezultă că în apelul făcut de A. Moldovan contra cărții de judecată civilă cu No. 1226/925 a Judecătoriei Ocolului Urban Craiova nu s'au mai urmat acte de procedură cu caracter contradictoriu dela 16 Octombrie 1925.

Că așa fiind conform dispozițiilor art. 257 acest apel cată a fi perimat.

Pentru aceste motive, Tribunalul admite cererea etc.

(ss) D. C. Lungu, Barbu Pamulescu

Grefier, (ss) M. Ștefan

NOTA. — Chestiunea dacă se aplică legea accelerării prin dispozițiile art. I și 4 în cadrul art. 53 aceiași lege și cererilor de perimare, după cât știm n'a ajuns până astăzi în Casație, astfel că ne lipsește soluția autorizată a Înaltei Instanțe.

Instanțele de fond însă, au avut ocaziunea să se pronunțe asupra ei, rezolvând-o unele afirmativ, altele negativ.

Astfel Tribunalul Ilfov, s. III prin jurnalul cu Nr. 21937 din 28 Noembrie 1925, a rezolvat problema în sens afirmativ, obligând pe reclamant a complecta și a

comunica pârâtului în perimare, acțiunea potrivit art. 1 și 4 din legea accelerării. Acest jurnal se găsește publicat în *Jurisprudența Generală* cu Nr. 1 din 1926 sub Nr. 31 cu o notă de aprobare a d-lui Al. Strelicescu, pe vremea aceia judecător de ședință la Trib. Ilfov, care spune că, din împrejurarea că legea prin art. 257 pr. civilă, nu cere în această materie alăturarea copiei după cererea de perimare pentru comunicare. (Cas. I, 16 Mai 1903. B. p. 672) nu-i schimbă caracterul contencios și fiind deci considerată ca o acțiune, trebuie să coprindă mențiunile prevăzute în art. I din această lege și să fie comunicată potrivit art. 4 aceiași lege.

Tribunalul Covurlui. S. I. prin Jurnalul Nr. 11826 din 15 Decembrie 1925 (dos. 3887 din 1924), publicată în *Jurisprudența Generală* Nr. 12 din 1926 sub Nr. 543, rezolvă problema într'un mod bizar, deoarece admitând în principiu soluția negativă și anume, că perimarea având o procedură specială determinată de art. 257 pr. civ. cu termene și căi de atac speciale rămas nemodificate, ea intră în excepțiunea prevăzută de art. 53 legea accelerării și prin urmare are a se judeca după dreptul comun totuși acordă termen pentru a se comunica pârâtului copie după cerere, ea fiind o adevărată acțiune.

Contrazicerea este flagrantă între rezolvarea principială și concluzia dispozitivului.

Trib. Dolj, s. III prin hotărârea ce adnotăm rezolvă această problemă în sens negativ, potrivit-se la principii cu Jurnalul Trib. Covurlui, însă consequent argumentării, respinge incidentul intimatului de anularea acțiunii ca nefiind făcută în conformitate cu art. 1 și 4 legea accelerării și nici nu acordă termen pentru comunicarea acțiunii.

Această hotărâre frumos redactată, are argumente noi, nerelevante de instanțele care s'au ocupat până în prezent cu această chestiune și anume că, perimarea ne-rezolvând decât chestiuni procedurale, fără a se putea statua asupra fondului procesului, nu poate fi obligat reclamantul la comunicare conform legii accelerării, căci posibilitatea de surprindere a adversarului este exclusă.

Perimarea este o sancțiune procedurală împotriva celor neglijenți, pentru a împiedica eternizarea instanțelor și a le stinge când petiționarul a rămas un timp determinat fără să le urmărească. Justinian spune: *Properandum nobis visum est, ne lites fiant pene immortales et vitae hominum modum excedant... omnes lites non ultra triennii metas post litem contestates esse protrahendas.*

Afară de aceste argumente, soluția afirmativă ar fi și nelogică, deoarece dacă legea accelerării nu se aplică asupra fondului apelului — fiind apel venit dela judecătoria — cum s'ar putea aplica la o sancțiune procedurală accesorie, grefată pe această fond?

Iată motivele pentru care hotărârea adnotată ni se pare perfect motivată, sprijinindu-se atât pe textele de legi, cât și pe cea mai strânsă logică juridică.

IANCU CONSTANTINESCU
Avocat, Craiova

JUDECATORIA OCOL RURAL C-LUNG MUSCEL
Audiența de la 21 Ianuarie 1928

Președinția d-lui C. S. BALLAN Judecător-consilier
I. G. Fianu cu G. G. Ungheanu
Curte de judecată civilă No. 12

Pământ rural. Vânzare prin licitație publică. Ordonanță de adjudecare din 1913.

Dacă, pe baza unui asemenea titlu, e aplicabilă prescripția de 10—20 ani. Soluție negativă.

Legea agrară. Dacă art. 125 din această lege a ratificat toate înstrăinările viciate, efectuate înainte de această lege.

Legea pentru înstrăinarea loturilor rurale din 1925. Scopul acestei legi. Art. 1, 4 din lege și 12 din regulamentul acelei legi.

Acțiune în revendicare. Probe. Dacă dreptul de proprietate se poate deduce din simple prezumții. Soluție negativă.

1. Scopul legiuitorului dela 1864, 1879 și 1884, fiind de a permite cât mai puțin înstrăinări de pământuri rurale, el nu a admis a se face asemenea înstrăinări de cât prin bună-învoială și în anumite condițiuni, — nu și silit. — Acest scop al legiuitorului, altfel, n'ar fi putut fi atins, căci e fapt bine știut, că, convențiunile de datorii, cari servă de cauză urmărilor silită se execută cu mai multă ușurință și în condițiuni cu mult mai rele decât vânzările de bună voe.

2. Nici din textul art. 568 pr. civ., și nici din scopul care a determinat pe legiuitorul din 1900 a redacta acest articol, nu rezultă că s'ar fi voit, să se calce principiul înalienabilității terenurilor rurale pe cale de vânzare silită.

Că, deci, atunci când un Tribunal admite că asemenea pământuri pot fi înstrăinate prin vânzări silită, face o greșită aplicatie a textelor de lege privitoare la înstrăinarea pământurilor rurale și o astfel de ordonanță de adjudecare, urmează a fi anulată.

3. În cazul când pământul dat după legea rurală a fost vândut silit și a trecut mai mult de 5 ani dela data vânzării, și o asemenea ordonanță de adjudecare urmează a fi anulată fără se putea opune prescripția de 5 ani, statornicită de art. 568 pr. civ.

Că, într'adevăr, dispozițiunile art. 568 pr. civ., nu se aplică și ordonanțelor de adjudecare, prin care s'a vândut silit un pământ rural, căci, prin acest articol, legiuitorul din 1900 n'a voit să calce principiul consacrat de Constituție, că: pământurile date locuitorilor săteni prin leile de improprietărire sunt scoase din comerț.

4. O lege ordinară nu poate modifica dispozițiile unei legi cu caracter constituțional, iar prin art. 160 din legea agrară, arătându-se cari anume texte din această lege au un caracter de dispoziție constituțională, între cari nefiind citat și art. 125 din acea lege, urmează ca și caracterul retroactiv al dispozițiilor din acest articol să nu se poată întinde și deci nu a putut valida decât numai acele acte juridice, — viciat făcute anterior acestei legi, — însă făcute sub imperiul unei legi ordinare, nu și cele sub imperiul art. 132 din vechea Constituție, care acte nu au putut fi validate prin art. 125 din legea agrară din 1921.

Că, prin urmare, de la 16 August 1864 până azi, vom putea avea următoarele șase situațiuni, juridice privitoare la înstrăinările pământurilor rurale:

a) De la 16 August 1864 până la 13 Octombrie 1879, adică sub imperiul legii rurale din 1864, — care e o lege ordinară, — art. 125 va avea putere de lege și, ca atare, validează toate înstrăinările consimțite în acest interval de timp.

b) De la 13 Octombrie 1879 și până la 8 Iunie 1884 adică sub imperiul art. 7 al Constituției, modificat la 1879, înstrăinările de teren rural vor putea fi anulate numai când cumpărătorul nu ar fi de raționalitate română.

c) De la 8 Iunie 1884 și până la 8 Iunie 1916, adică

sub imperiul art. 132 din Constituția dela 1884, art. 125 din legea agrară nu are nici o putere și, deci, înstrăinările de teren rural, făcute viciat în acest interval de timp, pot fi și acum anulate.

d) Dela 8 Iunie 1916 și până la 17 Iulie 1921 — când puterea art. 132 din Constituție a încetat — a recăpătat putere art. 125 din legea agrară și, deci, toate înstrăinările de teren rural din acest interval de timp vor rămâne valabile.

e) De la 17 Iulie 1921, toate înstrăinările de pământuri rurale, spre a fi valabile, trebuie să fie conforme cu art. 120 și următorii din legea agrară, și în fine,

f) Legea din 13 Martie 1925, pune noi restricțiuni la vânzarea și cumpărarea pământurilor dobândite prin improprietărire, pe baza diferitelor legi, votate dela 1864 precum și pentru pământurile cumpărate dela Stat și pentru cele cumpărate de la Casa Rurală. Prin această lege, se prevede dreptul de preemțiune al al Statului, ipotecarea unor asemenea pământuri rurale numai la Băncile Populare, sau la Federale și ipotecarea și vânzarea acestor terenuri sub restricțiile din art. 1 al. a. și art. 3 din lege; iar terenul rural cu casă, până la suprafața de 1 Ha., neputând fi nici ipotecat, nici vândut (art. 4 lege).

Scopul legii din 13 Martie 1925 este de a împiedica despozierea sătenilor de pământul dobândit prin improprietărire, de a opri fărâmițarea acelor loturi, de a evita acumularea acestor pământuri în mâna acaparatorilor, cum și de a nu lăsa să ajungă pământul pe mâna celor ce nu-l pot munci.

5. Dreptul de proprietate al reclamantului revindicant, nu se poate deduce din simple prezumții, ci dintr'un titlu sau o prescripție.

Judecata:

Asupra prezentului proces civil în revendicare, intentat de reclamantul I. G. Fianu din Valea Mare, contra pârâtului Gh. Gh. Ungheanu din aceeași comună, pentru revendicarea unui teren ca de 2 ha., loc fânețe, situat în comuna Valea Mare județul Muscel, teren ce pretinde că i se cuvine ca moștenire dela părinții săi.

Având în vedere că, reclamantul, în dovedirea acțiunii sale, face dovada, cu actele dela dosar, că, locul în litigiu este teren după legea rurală dela 1864 și că, autorul său, Gh. Fianu, a fost improprietărit cu acest teren la 1864, după cum se constată din tabela litera A dela dosar și că a fost moșul său G. Fianu, trecut la No. 2 din acea tabelă; că, cu actele de stare civilă, completate cu depozitiile martorilor ascultați, sub prestare de jurământ, reclamantul face dovada filiațiunii sale; că e nepot legitim al lui G. Fianu, fostul improprietărit dela 1864 și că, terenul se deține de pârât, teren ce a fost stăpânit de autorii săi pacinic, neturburat și cu titlu de proprietar până în 1913, când acest teren i s'a vândut de Banca Populară Sf. Treime din Nămești, prin licitație publică, cu ordonanța de adjudecare No. 1710 din 6 Mai 1913 a Trib. Muscel, pentru o datorie de 675 lei, ce tatăl reclamantului avea către Niță N. Răcășanu și acesta, cesionând creanța către numita Bancă populară, acea bancă a cerut scoaterea terenului rural de mai sus în vânzare cu licitație publică, teren ce s'a vândut la 6 Mai 1913 și l'a cumpărat pârâtul, de când îl stăpânește ca proprietar, pe baza acelei ordonanțe de adjudecare.

Având în vedere că, în dovedirea identității terenului în litigiu și în special a întinderii acestui teren, reclamantul a cerut și judecata i-a admis a se face o cercetare locală cu martori și expert, din care se constată că nu întreg terenul pretins de reclamant ar fi fost proprietatea autorilor lor, ci numai 2 hectare și 04 arii, căci în partea de Apus, chiar mar-

torii reclamantului declară sub prestare de jurământ, că pârâtul mai are o altă bucatică de teren de 32 arii cumpărată dela Bucur Dobrescu, care teren nu se face cu nimic dovada că face parte din cel cu care au fost improprietăriti autorii reclamantului.

Că, deci, reclamantul, cu actele dela dosar și cu declarațiile martorilor ascultați sub prestare de jurământ face dovada și a calității sale — de nepot legitim al lui G. Fianu, improprietăritul dela 1864 — face dovada deținerii terenului de către pârât, a identității acestui teren cum și a titlului său, de moștenitor legitim al autorilor săi, cari au stăpânit terenul în litigiu peste patruzeci de ani pașnic și ca proprietari până la data de 6 Mai 1913, când acel teren li s'a vândut cu licitație publică către pârâtul, cu ordonanța de adjudecare No. 1710 din 913 dela dosar.

Având în vedere că, pârâtii, în apărare, opun: 1) lipsa de calitate a reclamantului, bazați pe art. 124 și 139 legea agrară.

2) Că, acțiunea reclamantului ar fi prescrisă, conf. art. 568 pr. civ., căci a trecut mai mult de 5 ani și chiar mai mult de zece ani dela data ordonanței de adjudecare, pârâtul posedând acest teren pe baza ordonanței de adjudecare din 1913.

3) Că art. 125 legea agrară a ratificat toate înstrăinările anterioare de pământ rural, și,

4) Că, art. 1 lege și 12 din regulamentul legii pentru înstrăinarea loturilor rurale din 1925, ar da voie ca aceste terenuri rurale să se poată vinde prin licitație publică.

Având în vedere că, reclamantul, la primul motiv invocat de pârât, că el n'ar avea calitatea a face această acțiune, a susținut că art. 124 și 139 l. agrară sunt privitoare la cultivarea loturilor, date sătenilor prin această lege din Iulie 1921, și că art. 139 legea agrară arată lămurit că acei cari nu-și vor cultiva bine loturile cu cari au fost improprietăriti, vor fi deposezați, prin o hotărîre a jud. de ocol, după cerearea Casei Centrale de improprietărire, obiecțiune ce este întemeiată chiar pe citatele texte de lege.

Că, deci, acele art. 124 și 159, din legea agrară, nefiind privitoare la speța noastră, obiecțiunea ridicată de pârât, fiind neîntemeiată, urmează a fi respinsă ca atare.

2) Că acțiunea prezentă ar fi prescrisă conf. art. 568 pr. civ., căci au trecut mai mult de 5 ani dela data ordonanței de adjudecare și mai mult chiar de 10 ani.

Având în vedere că, pârâtul obiectează reclamantului că, înstrăinările silite ale unor asemenea terenuri rurale sunt oprite de lege și că prescripția din art. 568 pr. civ., nu se aplică și ordonanțelor de adjudecare prin care se adjudecă un asemenea pământ rural. Că, într'adevăr, nici din scopul care a determinat redactarea acestui articol, nici din textul acestui articol nu rezultă că legiuitorul dela 1900 ar fi voit să calce principiul consacrat de Constituție; că pământurile date locuitorilor săteni după legile rurale sunt inalienabile și imprescriptibile. (Cas. I, D. 437 din 909, după divergență) și că, legiuitorul prin excepție, a permis înstrăinarea numai de bună voie a unor asemenea terenuri și numai către comună sau alt sătean, care întrunea condițiunile de improprietărire și nu a admis și înstrăinările în mod silit, fapt ce reese clar din art. 7 din legea din 1879, art. 42 legea jud. oc. din 1896 și art. 110 al. 2 actuala lege a jud. (Cas. I. 432 din 909).

Că, prin aceste dispozițiuni, legiuitorul a înțeles să admită numai înstrăinările de bună voie, căci scopul legiuitorului fiind de a permite cât mai puține înstrăinări, acest scop n'ar fi fost atins, dacă s'ar fi admis și înstrăinările pe cale de urmăriri silite, știut fiind că convențiunile de datorii, cari servă de cauză urmăririlor silite, se execută cu mai multă ușurință și în condițiuni mult mai rele decât vânzările de bună voie. (Cas. II, Dec. civ. 171, 4 Nov. 1911).

Că, deci, — zice Inalta Curte, — atunci când un Tribunal admite că asemenea pământuri pot fi înstrăinate prin vânzări silite, face o greșită aplicație a textelor de lege, privitoare la înstrăinarea pământurilor rurale, și o astfel de ordonanță

de adjudecare, urmează a fi anulat. (Cas. II, dec. civ. 171 din 4 Nov. 1911).

Că, dacă, totuși, pământul dat după legea rurală a fost vândut silit și a trecut mai mult de cinci ani dela data vânzării chiar și o asemenea ordonanță de adjudecare poate fi anulată, fără a se putea opune prescripția de 5 ani, statornicită de art. 568 pr. civ., (R. C. Benisache. Nota la Decizia Casafiei s. II. menționată mai sus: „Curierul Judiciar“ 82 din 11 Decembrie 1911).

Că, în acest sens, s'a judecat că, dispozițiunile art. 568 pr. civ., după care orice cerere de evicțiune totală sau parțială a bunului adjudecat, se prescrie în termen de 5 ani din momentul executării ordonanței de adjudecare și care prescripție curge și în contra nevârstnicilor, absenților și celor puși sub consiliu judiciar, nu se aplică și ordonanțelor de adjudecare, prin care s'a vândut silit un pământ rural deoarece nici din scopul care a determinat înscrierea acestei dispozițiuni în codul de procedură civilă, nici din textul articolului, nu rezultă că legiuitorul din 1900 a voit să calce principiul consacrat de Constituție: că pământurile date locuitorilor sătenilor sunt inalienabile și imprescriptibile și, ca atare, sunt scoase din comerț. (Cas. I. D. 437 din 16 Noembrie 1909, dată după divergență: publicată în „Bul. Cas.“ pag. 1271 pe 1909; „Dreptul“ No. 34 din 1910 și „Jurisprudența“ din 1909 No. 38, R. C. Benisache, loc. cit.).

Că, deci, neputându-se aplica, în speță, prescripția de 5 ani, prevăzută de art. 568 pr. civ., urmează că și obiecțiunea privitoare la această prescripție de 5 ani, invocată de pârât, pe baza ordonanței de adjudecare dela dosar, este, de asemenea neîntemeiată câtă a fi respinsă ca atare.

Dar nici prescripția de zece ani prevăzută de art. 1905 1907 c. civil, nu poate fi invocată, în speță, pe baza unui titlu absolut nul, cum este ordonanța de adjudecare din 6 Mai 1913 dela dosar, privitoare la o vânzare silită de teren rural, care ordonanță e un titlu absolut nul.

În ce privește obiecțiunile pârâtului că art. 125 legea agrară ar fi ratificat toate înstrăinările de terenuri rurale viciate făcute cu dată anterioară acestei legi, s'a răspuns, de reclamant, că art. 125 legea agrară nu a putut modifica dispozițiunile unei legi cu caracter constituțional.

Că, într'adevăr, inalienabilitatea terenurilor dobândite conform legii rurale, declarată fiind prin art. 132 Constituție, ca având un caracter constituțional, expirând în 1916, a fost prelungită în vederea proiectatei reforme agrare, printr-o lege ordinară din același an.

Că, prin legea agrară din 1921, adoptându-se un alt regim juridic, care permite o circulație mai largă a terenurilor ce se vor dobândi în virtutea acestei legi, se prevede în mod expres prin art. 125 că, la același regim vor fi supuse în viitor și terenurile dobândite în virtutea legilor anterioare de improprietărire; însă, prin același text legiuitorul, nu se mărginește a supune în viitor, la noul regim, atât bunurile dobândite prin diversele legi de improprietărire cât și cele date conf. legii agrare din 1921, ci mai adăugă că, transferările pământurilor rurale, dobândite în virtutea diferitelor legi de improprietărire, se respectă; de unde ar rezulta că, orice înstrăinări efectuate în trecut, cu nesocetirea legilor în vigoare la data efectuării lor, ar fi fost validate prin noua lege agrară.

Însă, o lege ordinară nu poate modifica dispozițiunile unei legi cu caracter constituțional, iar prin art. 160 legea agrară, arătându-se care anume texte din această lege au un caracter de dispoziție constituțională, art. 125 precizat nu este menționat; astfel că, dispozițiunea ce el prevede are a fi considerată ca a unei legi ordinare și, ca atare, acest text de lege nu a putut valida acte juridice săvârșite sub imperiul art. 132 din vechea constituție și pe care acest text le declară nule.

Că, pe baza acestor considerațiuni, urmează a se decide

că, caracterul retroactiv al dispozițiunilor art. 125 din noua lege agrară, nu se poate întinde decât numai asupra actelor de vânzare intervenite sub imperiul legii ordinare din 1916, care a prelungit inalienabilitatea după expirarea termenului prevăzut de art. 132 din Constituție, adică dela data promulgării acelei legi până la votarea legii agrare din 1921. (Cas. I, Dec. 554 din 29 Mai 1923, și Cas. S. Unite Dec. 24 din 1 Iunie 1922 și Cas. S. I. No. 418 din 1 Mai 1922).

Că, deci, conform acestei jurisprudențe a Inaltei Curți de Casație, vom putea avea dela 16 August 1864 până azi, următoarele șase situațiuni juridice privitoare la înstrăinările de terenuri rurale:

a) Dela 16 August 1864 până la 13 Octombrie 1879, adică sub imperiul legii rurale din 1864, care e o lege ordinară. art. 125 va avea putere de lege și, ca atare, el validează toate înstrăinările consimțite în acest interval de timp.

b) Dela 13 Octombrie 1879 și până la 8 Iunie 1884, adică sub imperiul art. 7 al Constituției, modificate la 1879, înstrăinările de teren rural vor putea fi anulate numai când cumpărătorul nu ar fi de naționalitate română.

c) Dela 8 Iunie 1884 și până la 8 Iunie 1916, adică sub imperiul art. 132 din Constituție dela 1884. art. 125 din legea agrară nu are, nici o putere și, deci, înstrăinările de teren rural, făcute viciat în acel interval de timp, pot fi și acum anulate.

d) Dela 8 Iunie 1916 și până la 17 Iulie 1921 când puterea art. 132 din Constituție a încetat, a recăpătat putere art. 125 din legea agrară și, deci, toate înstrăinările de teren rural, din acest interval de timp, vor rămâne valabile.

e) Dela 17 Iulie 1921 toate înstrăinările de pământuri rurale spre a fi valabile trebuie să fie conforme cu art. 120 și urm. din legea agrară. (Curierul Judiciar 12 din 923, N. Negru) și

f) Legea din 13 Martie 1925, în fine, pune noi restricțiuni la vânzarea și cumpărarea pământurilor dobândite prin improprietărire pe baza diferitelor legi, votate dela 1864 precum și pentru pământurile cumpărate dela Stat și pentru cele cumpărate dela Casa Rurală. Prin această lege, se prevede dreptul de preemțiune al Statului, ipotecarea unor asemenea pământuri rurale numai la Băncile Populare, sau la Federale și ipotecarea și vânzarea acestor terenuri sub restricțiunile din art. 1 al. a, d și art. 3 din lege; iar terenul rural, cu casă, până la suprafața de 1 ha., neputând fi nici ipotecat, nici vândut (art. 4 lege).

Având în vedere că, scopul legii din 13 Martie 1925 este: de a împiedica despoierea sătenilor de pământul dobândit prin improprietărire, de a opri fărâmițirea acelor loturi, de a evita acumularea acestor pământuri în mâna acaparatorilor, cum și de a lăsa să ajungă pământul pe mâna celor ce nu-l pot munci. (Trib. Dorohei ordonanța 2950 din 20 Martie 1925 și N. Georgean).

Având în vedere că, în speță fiind în discuție o vânzare de teren rural, făcută prin licitație publică în 1913, deci, sub imperiul art. 132 din Constituție, această vânzare n'a putut fi validată de art. 125 al. 2 din legea agrară din 1921, iar reclamantul, cerând a se constata această nulitate și judecata găsind întemeiată această cerere, urmează a i-o admite și a constata nulitatea de plin drept.

Că, într'adevăr, nulitatea de plin drept este opera directă a legiuitorului, care declară nul ceea ce s'a făcut în mod nelegal, zice Planiol I. N. 338 și adăugă Planiol, că, astfel nu este nevoie, — strict vorbind — de o acțiune în nulitate, căci judecătorul nu are să caseze un asemenea act nul, pe care legea nu-l recunoaște; legea singură s'a însărcinat cu aceasta, și, cu toate acestea, dacă se ridică contestația asupra validității unui asemenea act nul, așa încât nulitatea este pusă la îndoială, trebuie pledat, dar numai pentru că nimeni nu-și poate face singur dreptate, judecătorul n'are de făcut decât constatarea nulității, atât. (Planiol V. No. 338); căci o asemenea nulitate este imediată; ea lovește actul din clipa în care a fost făcut; prin urmare nu există moment în care efectele lui să

se poate produce; părțile nu sunt mai avansate dacă n'ar fi făcut nimic, căci o asemenea nulitate nu se poate acoperi prin vreo trecere de timp, căci, ar fi inexplicabil ca timpul scurgându-se să se dea eficacitate unui act oprit de lege, aceasta o spunea și vechiul adagiu: „quod nullum est, nullo lapsu temporis convalescere potest”; deci, orice persoană interesată poate face să se constate o asemenea nulitate. (Planiol I. No. 339).

Că, în ce privește obiecțiunea pârâtului că art. 1 din lege și 12 din regul. legii pentru înstrăinarea loturilor din 1925 ar da voie ca terenurile rurale să se poată vinde prin licitație publică, s'a răspuns de reclamant că aceste texte de lege nu sunt privitoare la speța noastră.

Că, într'adevăr, prin legea din 13 Martie 1925, se pun restricțiuni la vânzarea și cumpărarea pământurilor dobândite prin improprietățile ce au avut loc prin diferite legi votate cu începere dela anul 1864 precum și pentru pământurile cumpărate dela Stat, potrivit legii de înstrăinare a bunurilor Statului și pentru cele cumpărate dela Casa Rurală.

Că, prin aceea lege Statul are dreptul de preemțiune în caz de vânzare a acestor pământuri, fie în mod silit, fie în mod voluntar și, în caz când Statul nu-și exercită dreptul de preemțiune, art. 2 din această lege prevede că sătenul proprietar este liber să vândă pământul, însă cu condițiunile arătate la pînțele a — d, precum și cu cele arătate la art. 3.

Că scopul legii din 13 Martie 1925 fiind de a se împiedica despoarea sătenilor de pământul dobândit prin improprietărire, de a opri fărâmițarea exesivă a loturilor de improprietărire, de a evita acumularea acestor pământuri în mână câtorva cumpărători cari ar reface latifundiile și, ca să nu ajungă pământul pe mâna celor ce nu-l muncesc. (Trib. Dorohoi ordonanța 2950 din 20 Martie 1925 și N. Georgean); de aceea, prin art. 1 lege și 12 regul. s'a dispus ca pe viitor, aceste terenuri să nu poată fi ipotecate decât numai către Casa Centrală a Improprietăririi la Băncile Populare și la federale, iar casa, grăcina și terenul alăturat până la cel mult un hectar, făcând corp cu casa, neputându-se ipoteca sub nici o formă, neputând fi vândute în viitor și nici vândute silit (art. 4 din lege).

Că, deci și această obiecțiune fiind neîntemeiată, urmează a fi respinsă, ca atare.

Având în vedere că, pârâtul în apărare, a mai susținut că el stăpânește din terenul în litigiu o parte în suprafață de 32 arii, ce o are cumpărată cu act dela Bucur Dobrescu, pentru care teren reclamantul n'a făcut nici o dovadă că ar fi și acest pământ din acela provenit dela autorii săi, din improprietărire, dela 1864 și chiar martorii reclamantului au declarat la fața locului că într'adevăr această bucată de teren de 32 arii este a pârâtului pe care o stăpânește și ei știu că el o are cumpărată dela Bucur Dobrescu.

Având în vedere că ar fi căsabilă hotărârea care ar deduce dreptul de proprietate al reclamantului revendicant din simple prezunții, iar nu dintr'un titlu, sau o prescripție. (Cas. I, 2 Iunie 1926 „Pandectele Române”, Ccet. 8, pag. 195).

Că, în speță, reclamantul nefăcând dovada că el ar fi dobândit prin prescripție și restul terenului de 32 arii, ce pretinde încă prin acțiune, pe lângă cele 2 ha. și 04 arii, rest de teren de 32 arii, ce pârâtul îl stăpânește cu act de cumpărare dela B. Dobrescu, urmează că prezenta acțiune în revendicare să fie admisă numai în parte, și anume numai pentru terenul de 2 ha. 04 arii, atât cât s'a constatat la fața locului cu martori și expert că e al reclamantului, cu vecinătățile din actul de expertiză.

Apneind și asupra cheltuielilor de judecată, pentru aceste motive, etc.

(ss) C. S. Ballan, judecător-consilier.

NOTA — Dintre problemele de drept, discutate prin prezenta carte de judecată, vom reține numai două:

1) *Caracterul și efectele prescripțiunii extinctive din art. 568 pr. civ., în raport cu inalienabilitatea pământurilor rurale, și*

2) *Condițiunile juridice în cari se administrează dovada dreptului de proprietate.*

Vom releva, pentru cititorii noștri, însemnătatea deosebită a acestei cărți de judecată, în care se trec în revistă toate modificările intervenite în decursul timpului în regimul juridic care a caracterizat proprietatea rurală în țara noastră.

În mod rezumativ, semnatarul cărții de judecată, cunoscut în deajuns lumii juridice, prezintă un tablou complet al diverselor faze prin care a evoluat proprietatea țărănească.

Caracterul și efectele prescripțiunii extinctive din art. 568 pr. civ. în raport cu inalienabilitatea pământurilor rurale.

Din expunerea de motive, a legii de procedură civilă din 1900, rezultă că s'a creat prin art. 568 o prescripțiune specială, mai scurtă, care curge chiar în contra nevârstnicilor.

Conform art. 568 pr. civ., orice cerere de evicțiune, totală sau parțială, a bunului adjudecat, se prescrie prin cinci ani din momentul executărei ordonanței de adjudecare.

Casația noastră s'a pronunțat că acțiunea în revendicare asupra imobilului adjudecat este stinsă după expirarea acestui termen. (Cas. I, 20 Oct. 1925, *Pandectele Române*, 1925, I, p. 177, cu nota d-lui I. Gr. Periețeanu).

În adnotarea ce face acestei decizii, d. I. Gr. Periețeanu arată, cu drept cuvânt, că ordonanța de adjudecare constituie un titlu pentru uzucapiune și că ea este un act translativ de proprietate. (Vezi *Pandectele Române*, loc. cit., cu numeroase trimiteri la doctrină și jurisprudență).

Doctrina și jurisprudența sunt în sensul că prescripțiunea prevăzută de art. 568 pr. civ. este liberatorie, de unde urmează că nu i se pot aplica condițiunile cerute de art. 1847 și 1895 c. civ. și că ea vizează orice cereri de revendicare, având în același timp un efect retroactiv, de oarece înlocuiește vechea prescripție în ce privește vânzările silit anterior anul 1900, când s'a modificat procedura noastră civilă. (Vezi I. Gr. Periețeanu, loc. cit., cu trimiteri).

Curtea noastră de Casație a decis că prescripțiunea operează și atunci când este vorba de un teren rural, dobândit de un strein împotriva prohibițiunii formale a Constituțiunii. Nu s'ar putea obiecta că, în acest caz, s'ar transforma prescripțiunea într'un mijloc de validare a unei convențiuni ilegale, de oarece considerațiunea ce stă la baza prescripțiunii este interesul social de a se evita incertitudinea drepturilor și a nu se turbura situațiunile dobândite (Cas. I, 9 Nov. 1925, *Pandectele Române* pe 1926, I, p. 122, cu interesante note critice de d-nii Al. Cerban, D. Barnovschi și Em. Dendrino. În același sens: Tribunalul Comercial Ilfov, secția II, n. 520 din 31 Mai 1924, *Curierul Judiciar*, No. 39 din 1924).

Prin această decizie, Înalta Curte a revenit asupra jurisprudenței sale anterioare, prin care statornicise că prohibițiunea de a dobândi pământ rural fiind edictată într'un interes politic, economic și național, actele de cumpărare, intervenite contra aces-

tei prohibițiuni, sunt izbite de o nulitate radicală, absolută, care prezintă un caracter de ordine publică, neputând, ca atare, fi acoperită, sub nici o formă și neputând fi, deci, nici prescrisă. (Cas. I, No. 418 din 1 Mai 1922 și Cas. secț. unite n. 24 din 1 Iunie 1922, *Curierul Judiciar*, No. 39 din 1922. Vezi, pentru amănunte și trimiteri la doctrină și jurisprudență, N. Georgean, *Studii Juridice*, I, p. 109-112; C. Apel Galați, I, 2 Nov. 1907, *Dreptul*, No. 79 din 1907; Cas. I, 26 Nov. 1909, Cas. I, 22 Sept. 1910; Em. Dan, *Codul de procedură civilă adnotat*, ed. III, art. 568, No. 23).

(A se consulta asupra condițiunei legale a terenurilor rurale *Curierul Judiciar* No. 12 din 1923, p. 180-183, în care este publicat studiul d-lui judecător M. Negru).

Se știe că potrivit art. 2 alin. a al legii privitoare la înstrăinarea loturilor dobândite prin improprietărire, publicată în Monitorul Oficial din 13 Martie 1925, nu pot dobândi pământurile atribuite sătenilor în baza legii de improprietărire din 1864 și a legilor de improprietărire ce au urmat, precum și în baza legii de înstrăinare a bunurilor Statului sau Cassei Rurale, decât următoarele categorii:

a) Sătenii români muncitori de pământ; 2) Absolvenții școalelor de agricultură care se stabilesc și muncesc pământul în comuna unde este situat *).

Evident că terțul care stăpânește imobilul are nu numai dreptul să intenteze acțiunea în revendicare, în termenul de cinci ani, dar și dreptul de a se opune, pe cale de contestație, la executarea ordonanței de adjudecare, afară de cazul când ar fi fost și el chemat în instanța de urmărire silită. (Cas. II, 24 Sept. 1907, Em. Dan, *Codul de procedură civilă*, ed. III-a, art. 568, No. 6, p. 904; Cas. II, 25 Sept., 1909, Em. Dan, *op. cit.*, art. 568, No. 8).

În cazul când terțul stăpânitor a fost chemat în instanța de urmărire, el trebuie să formuleze opunerea sa pe calea contestațiunei, conform art. 525 pr. civ., sub sancțiunea de a fi decăzut din dreptul de a mai face contestațiune cu ocaziunea executărei ordonanței de adjudecare. (Cas. I, 8 Iulie 1909, *Curierul Judiciar*, No. 70 din 1909; Em. Dan, *op. cit.*, art. 568, No. 7).

O situație similară a fost soluționată de jurisprudența și doctrina franceză, în sensul că această pre-

scripțiune, având un caracter extinctiv, operează chiar dacă adjudecatorul nu a avut în cursul celor cinci ani o posesiune continuă, neîntreruptă, neturburată și publică. Singura verificare ce trebuie să facă instanța de revendicare, este numai dacă adjudecatorul a fost pus în posesiunea efectivă și dacă de atunci au trecut cinci ani.

Este știut că foreluziunea consistă în decăderea ce rezultă prin expirarea termenului dat de lege unei părți pentru a îndeplini un anumit act juridic. (Cas. I 7 Oct. 1911, Em. Dan, *op. cit.*, art. 568, No. 35. Contra: Cas. III, 3 Martie 1909, Cas. I, 5 Martie 1912; C. Apel Buc., IV, 27 Mai 1911; Trib. Bacău, I, 7 Nov. 1911; Trib. Notariat Ilfov, 1 Iunie 1915, ciate în Em. Dan, *op. cit.*, art. 568, No. 34).

Asupra condițiunilor de formă și de fond în care se poate exercita această acțiune în revendicare, a se vedea jurisprudențele menționate în *Codul de Procedură civilă* de Em. Dan, ed. III, sub art. 568, p. 903-911).

Condițiunile juridice în care se administrează dovada dreptului de proprietate.

Principala obligațiune a reclamantului în revendicare este să-și dovedească dreptul de proprietate, drept ce alcătuiește baza acțiunei sale, și care este însuși obiectul procesului. (Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *Des Biens*, No. 236).

Pentru înlesnirea dovedirii dreptului de proprietate, și spre a se înlătura neajunsul așa zisei „preuve diabolique”, care consistă în obligațiunea reclamantului de a stabili filiera dreptului de proprietate dela autorul imediat la primul ocupant, s'a căutat de legiuitorii diverselor timpuri un mijloc de probațiune mai lesnicios, în scopul de a da o bază de certitudine dreptului de proprietate de al cărui respect și siguranță este condiționată ordinea socială. (Baudry-Lacantinerie et Chauveau *op. cit.*, No. 235; Fuzier-Herman, *Code civil annoté*, II, art. 711, No. 19).

Astfel, în unele țări, s'a înființat un sistem de înscriere și publicitate a dreptului de proprietate pe un registru public, ținut după anumite reguli și care constituie în favoarea proprietarului înscris, o probă absolută pentru constatarea și opozabilitatea dreptului său.

Acest sistem a fost consacrat în *Actul Torrens*.

Germania l-a adoptat prin legile din 3 Mai 1872, iar Franța l-a introdus în parte în Tunis prin legea din 5 Iulie 1885. (Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *op. cit.*, No. 236, text și nota 1).

Codul nostru civil, ecou al concepțiunilor dreptului roman, a consacrat regula că reclamantul în revendicare trebuie să-și stabilească dreptul de proprietate, făcând dovada că el însuși sau autorii lui au posedat lucrul revendicat un anumit timp.

Codul civil nu a organizat materia probațiunei dreptului de proprietate.

Singura preocupare, în ce privește probațiunea, s'a manifestat, din partea legiuitorului, numai pentru drepturile de creanță.

Mijlocul clasic întrebuintat în practica judiciară pentru dovada proprietății, în acțiunile în revendicare, era posesiunea exercitată de reclamant prin el însuși sau prin autorii săi.

Deși în aparență relativ lesnicios, acest mijloc al invocărei posesiunei ca fundament juridic al dreptului de proprietate, oferă numeroase greutăți din ca-

*) Asupra istoricului condițiunilor privitoare la calitatea de a putea dobândi pământ rural a se vedea : N. Georgean, *Studii Juridice*, vol. I, p. 107-108; Corneliu Botez, *Codul de Sedință al Judecătorilor de ocol*, vol. I, No. 460, 483-487, 532-539, 557-564, 575-590, 613-625, 669-679, 994-996; C. Orănescu, *Proprietatea rurală față de legile și jurisprudența noastră*, *Curierul Judiciar* No. 4, 7, 9, 19, 19-21 din 1908; V. M. Kogălniceanu, *Improprietăririle în România* publicat în *Viața Socială* No. 9 și 11 din 1910, precum și lucrarea aceluiași autor *Legislația agrară și măsurile luate în favoarea Agriculturii* de la 1864 până azi; A. D. Xenopol, *Istoria Românilor*, ed. II, Capitolul. Proprietate mare și Mică a trecutului țărilor Române; Mateiu I. Dimitriu, *Asupra evoluțiunei inadmisibilităței pământurilor rurale și prelungirea inalienabilităței peste termenul prevăzut de art. 132 din Constituție*, *Curierul Judiciar*, No. 53 din 1915; C. Dissescu, *Caracterul Juridic al proprietății rurale*, *Dreptul*, No. 71 din 1915; C. Georgescu-Vrancea, *Proprietatea dovină și obstiile de război*, *Curierul Judiciar*, No. 12 și 14 din 1908 și *Constituțiunea juridică a răzeșilor din Basarabia*, *Cuvântul Dreptății*, No. 6 din 1921 și următorii I. D. Filitti, *Constituirea obștiilor țărănești*, *Dreptul*, No. 44 din 1910; Corneliu Botez, *Dificultățile și controversesele legilor de inproprietărire*, *Dreptul*, No. 11 și 12 din 1903).

uza suspendărilor și întreruperilor de prescripțiune, cari alterau caracterul civil de utilitate al posesiunii.

Reclamantului în revendicare îi aparține, conform regulii generale în materie de administrațiune a probelor, să dovedească dreptul său de proprietate. Părâtul nu are de făcut nici o dovadă. (Laurent, *op. cit.*, No. 159-160; Fuzier-Herman, *Code civil annoté*, vol. II, art. 711, No. 23-25; *Supplément*, art. 711, No. 15).

Acțiunea în revendicare trebuie pornită contra deținătorului. (Laurent, *Principes de Dr. civ.* VI, 157).

Acțiunea în revendicare poate fi pornită contra deținătorului, chiar dacă el nu posedă pe socoteala sa proprie, ci pe socoteala altuia. Acțiunea este regulat introdusă contra acestuia.

Motivul pe care se întemeiază această soluțiune este că acțiunea în revendicare se întemeiază pe faptul material al unei posesiuni nejustificate, în deosebire de acțiunea în restituire, întemeiată pe un raport de obligațiune personală. (Aubry et Rau, *Cours de Droit civil Fr.*, ed. 5-a, § 249, p. 562).

Evident că deținătorul acționat în revendicare poate cere punerea în cauză a adevăratului proprietar. (Planiol et Ripert, *Traité Pratique de Droit civil Fr.*, III, *Les Biens*, No. 335, p. 337. Huc. *Commentaire du Code civil*, IV, No. 11; Dalloz, *Répertoire, Supplément*, V, *Propriété*, No. 309).

Jurisprudența a creat, cu privire la dovada dreptului de proprietate, o serie de reguli ce alcătuiesc un adevărat drept cutumiar, a cărui origină și justificare este în art. 3 c. civ., care arată că judecătorul nu poate refuza să judece, sub cuvânt că legea nu prevede, sau că este obscură sau neîdestulătoare.

(Asupra regulilor referitoare la posibilitatea de a stabili proprietatea în acțiunea de revendicare, a se vedea Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *Les Biens*, No. 242-254; *Code civile annoté*, de Fuzier-Herman, vol. II, art. 711, No. 25-614, p. 7-9 și *Supplément*, vol. I, art. 711, No. 4, 6, 11, 13, 15; p. 801-802).

Aceste reguli se pot grupa în trei sisteme și anume:

a) *Sistemul probațiunii directe a dreptului de proprietate prin stabilirea elementelor posesiunii utile;*
b) *Sistemul examinării și aprecierii comparative a dreptului de proprietate sub raportul probabilității drepturilor reclamantului și părâtului;*

c) *Sistemul inadmisibilității prezumțiunilor ca mijloc de dovadă a dreptului de proprietate.*

Trecem acum, la discuțiunea primului sistem :

Sistemul probațiunii directe a Dreptului de Proprietate prin stabilirea elementelor posesiunii utile.

Potrivit regulilor acestui sistem, reclamantul în revendicare, poate dovedi cu martori și chiar cu prezumțiuni elementare posesiunii utile, ca bază a prescripțiunii.

În ceea ce privește prezumțiunile acest sistem atribuie instanțelor un drept larg de apreciere asupra titlurilor invocate, asupra caracterului și amănuntelor posesiunii, asupra împrejurărilor de fapt în care se găsește locul în litigiu, asupra plăței impozitelor, indicațiunilor cadastrale; etc.

În temeiul acestor fapte și indicii instanțele pot stabili, pe cale de prezumțiuni, posesiunea utilă a reclamantului în timpul cerut pentru prescripțiune (Baudry-Lacant et Chauveau, *op. cit.*, No. 238, p. 181).

Sistemul acesta întâmpină vii critici din partea doctrinei, de oarece dacă judecătorul trebuie să-și

motiveze hotărîrea numai în temeiul prescripțiunii dovedite sau prezumate, în acest caz, el va trebui să respingă, de multe ori, acțiunea în revendicare, întrucât, în alcătuirea convingerei sale intime, producerea unui titlu, indicațiunile cadastrului, etc., nu vor putea fi socotite nici odată ca echivalente cu faptul posesiunii, dovedit în toată întinderea și amănuntele lui, cu martori. (Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *op. cit.*, No. 238, p. 182).

Jurisprudența nu a mărginit numai la cazurile de mai sus diversele împrejurări de fapt, ce pot autoriza o prezumțiune de proprietate. (Vezi: Cas. fr. civ. 14 Nov. 1888, Sirey 1891, I, p. 459; Cas. fr. req. 25 Iunie 1904, Sirey, 1902, I, p. 214; Cas. fr. req. 12 Nov. 1902, *Dalloz Pér.* 1902, I, p. 568).

Casația noastră a hotărît că deși în principiu acel care se găsește în posesia unui imobil are în favoarea sa prezumția că este proprietar, de îndată însă ce revendicandul își sprijină acțiunea sa pe acte translativ de proprietate, posesorul este ținut să dovedească, că posesia sa este de natură, să-i confere proprietatea acelui imobil și să combată astfel valoarea juridică a probelor administrate de revendicant. (Cas. I, 312 din 1902, B. p. 943; Hamangiu, *C. civ. adn.*, II, art. 644 nr. 7).

După cum spune foarte bine Baudry-Lacantinerie, în sistemul codului civil, prescripțiunea a îmbrăcat în doitul aspect al unei probe a dreptului de proprietate și al unui mod original de achizițiune. (Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *op. cit.*, No. 326. p. 180).

Evident că invocarea prescripțiunii, ca singurul mijloc de dovadă a dreptului de proprietate, ar fi dat naștere în practică la serioase dificultăți și ar fi făcut, în multe cazuri, imposibilă dovada dreptului de proprietate.

Jurisprudența a ținut, în această materie, socoteală de interesul social, stabilind că reclamantul în revendicare poate dovedi proprietatea și în afară de stabilirea prescripțiunii.

Laurent susține că prescripțiunea trebuie neapărat dovedită de reclamantul în revendicare, sub sancțiunea de a i se respinge cererea. (Laurent, *Principes de Droit civil*, No. 156, 159-173).

Baudry-Lacantinerie susține soluțiunea tradițională a jurisprudenței, preconizând sistemul potrivit căruia acțiunea în revendicare poate reuși prin dovedirea drept. de proprietate în afară de prescrip. (*Op. cit.*, 237).

Din principiul că dovada dreptului de proprietate se face prin titluri sau prin prescripțiune, decurge concluziunea că dacă reclamantul nu are nici un titlu și nici o prescripțiune, acțiunea sa urmează a fi respinsă, chiar atunci când părâtul deținător nu ar avea o posesiune veritabilă, ce ar putea duce la prescripțiune. (Vezi: *Supplément aux Principes de Droit Civil Français* de Laurent par L. Sivilie, II, No. 707, 708; Huc *Commentaire du Code civil*, IV, No. 117; Planiol, *Traité element. du dr. civ.*, ed. X-a, No. 2286; Dalloz, *Répertoire, Supplément*, V, *Propriété*, No. 234; *Pandectes Françaises*, V. *Propriété*, No. 775 urm.).

Sistemul examinării și aprecierii comparative, sub raportul probabilității, a drepturilor reclamantului și părâtului

Acest de al doilea sistem condiționează admisibilitatea acțiunii în revendicare de faptul ca reclamantul să stabilească, în raport cu părâtul deținător, că dreptul său este mai puternic și mai probabil.

Sistemul acesta este susținut de Aubry și Rau.

Acești autori arată că reclamantul în revendicare trebuie să dovedească, în prim rând, dreptul său de proprietate.

Această dovadă poate fi făcută, în mod indubitabil, dacă el stabilește îndeplinirea prescripției în favoarea sa sau a unuia dintre autorii săi.

Dacă, reclamantul prezintă un titlu de proprietate, și dacă pârâțul nu-i poate opune un alt titlu, ca justificare a posesiunii sale, el urmează a fi socotit că și-a dovedit acțiunea, dacă a stabilit, în acest timp, că data titlului său este anterioară posesiunii pârâțului. (Planiol et Ripert, *Traité pratique de Droit civ. fr.*, Les Biens, No. 359, 643 și următorii).

Laurent apreciază sistemul examinării comparative ca lipsit de fundament juridic și neavând altă justificare decât exigențele practice, adică echitatea. (Laurent, *Principes de Dr. civ.*, VI, No. 172, p. 236).

(Pentru amănunte și soluțiuni jurisprudențiale a se vedea: Planiol et Ripert, *Traité Pratique de Dr. civ. fr.*, Les Biens, No. 358, p. 340; Cas. fr. civ. 1860, *Sirey* 1860, I, p. 801; Cas. fr. 7 Martie 1877, *Sirey*, 1878, I, p. 340; Cas. fr. 18 August 1880, *Sirey*, 1881, I, p. 117; Cas. fr. req. 29 Ian. 1884, *Sirey*, 1884, I, p. 152; C. Appel Orleans, 9 Febr. 1884, *Dalloz Pér.*, 1886, II, p. 11; C. Apel Lyon, 2 Martie 1887, *Dall. P.*, 1888, II, p. 66; Cas. fr. req. 22 Dec. 1891, *Sirey*, 1892, II, p. 24. Cas. fr. req. 20 Nov. 1894, *Sirey* 1896, I, p. 212; Cas. fr. req. 14 April 1904, *Sirey*, 1905, I, p. 266; Cas. fr. req. 24 Oct. 1911, *Sirey*, 1913, I, p. 394; Cas. fr. civ. 26 Dec. 1921, *Sirey*, 1923, I, p. 297. Vezi și Fuzier-Herman, *Code civ.*, annoté, Supplément, I, art. 711, No. 8).

Prin titlu, se înțelege orice act care stabilește dreptul de proprietate, fie că ar fi vorba de un act translativ, fie numai declarativ, cum sunt, de pildă, actele de partaj sau sentințele judecătorești. (Planiol et Ripert, *op. cit.*, No. 361, p. 343, cu numeroase trimiteri la doctrină și jurisprudență).

În ceea ce privește producerea titlurilor pentru dovedirea proprietății, Laurent observă că ele nu probează decât numai cauza invocată de reclamantul în revendicare pentru stabilirea dreptului său.

Reclamantul dovedește, deci, cu aceste titluri, numai un simplu fapt juridic, cum ar fi, de ex., succesiunea, donațiunea, testamentul, vânzarea, schimbul, fapte care sunt translativ de proprietate.

Dar toate aceste fapte juridice nu sunt realmente translativ de proprietate, decât numai cu condițiunea ca acela care a transmis proprietatea, să fi fost în adevăr proprietar. (Laurent, *Principes de Dr. civil*, VI, No. 159).

Totuși, Casația noastră a decis că titlul de moștenitor fiind un titlu translativ de proprietate, moștenitorul este în drept, întemeindu-se pe această singură calitate, să revendice în mâna ori căruia posesor un bun ce făcea parte din patrimoniul autorului său.

Această acțiune fiind întemeiată pe un titlu recunoscut de lege ca atare, deținătorul unui asemenea bun nu poate invoca în apărarea sa simplul fapt al posesiunii, și să ceară ca moștenitorul să dovedească dreptul de proprietate al autorului său asupra acestui bun. (Cas. I, 393 din 191, B. 1337, Hamangiu, *Cod. civil adn.*, II, art. 644, No. 6).

În ceea ce privește precizarea noțiunii juridice de titlu, suprema noastră instanță a mai hotărât că împroprietărea făcută prin legea din 1864 și trecută în tabelă pe numele văduvei care avea un copil minor

la epoca împroprietării, urmează a fi considerată ca fiind făcută pe numele și pentru acel copil minor, iar nu pentru văduvă personal. (Art. 4 și 7 din legea din 1864; Cas. II, 41 din 11 Martie 1911; *Jurisprudența* 15 din 1911; În acelaș sens: Cas. I, 405 din 29 Mai 1913, *Curierul Judiciar* No. 55 din 1913; Cas. I, 136 din 9 Mai 1911, *Jurisprudența* No. 21 din 1911; Cas. I, 1144 din 3 Nov. 1922, *Jur. Rom.* No. 4 din 1923; *Dreptul* No. 39 din 1923. Vezi și Hamangiu, *Cod. civil adnotat*, II, art. 644, No. 12).

Autorizația dată de o comună unei persoane de a se stabili pe un teren, fiind emanată dela acea comună ca proprietară, constituie un titlu de proprietate, așa că săvârșeste o omisiune esențială tribunalul când nu se pronunță asupra unei asemenea autorizațiuni invocată de o parte (Cas. I, 154 din 1912, *Curierul Judiciar* No. 20 din 1912).

Dacă reclamantul și pârâțul invocă un titlu translativ, ce emană dela una și aceeași persoană, preferința se regulează după anterioritatea transcripțiunii, conf. art. 1295 și 1802 c. civ., art. 723 pr. civ., și cu rezerva cazurilor de dol, de cari vorbește aliniatul final al art. 723 pr. civ., când litigantul, care invocă anterioritatea, în baza transcripțiunii, nu se mai poate folosi de ea.

În cazul când titlul invocat de reclamant și acel prezentat de pârât emană dela persoane diferite, principiul ce trebuie să călăuzească pe judecător, este că pârâțul trebuie menținut în posesiunea sa, afară numai de cazul când reclamantul ar reuși să dovedească că autorul său ar fi avut câștig de cauză contra autorului pârâțului, ipoteză în care, evident, pârâțul s'ar găsi în situațiunea caracterizată de dictonul latin *Nemo plus juris in alium transferre potest quam ipse haberet*. (Planiol et Ripert, *op. cit.*, No. 359, p. 342).

Acel care revendică, poate invoca contra terților detentori titlurile ce emană dela autorul său, fără să i se poată opune relativitatea convențiunilor din art. 973 c. civ., potrivit căruia convențiunile nu au efect decât numai între părțile contractante, de oarece dreptul de proprietate este opozabil *erga omnes* conform art. 644 c. civ. (Cas. fr. 21 Martie 1894, *Sirey*, 1894, I, p. 360; v. Fuzier-Herman, *Code civ. annoté*, art. 711, No. 44 și următorii, art. 1165 și urm. și *Supplément*, art. 711, No. 9-11; Planiol et Ripert, *op. cit.*, No. 362, p. 343-344; Alexandresco, vol. III partea I, p. 267; Cas. I, 20 Ian. 1906, B. p. 37; Hamangiu, *Cod. civil adn.*, II, art. 644, No. 8).

Dacă titlurile emană dela diferite persoane, s'a decis în jurisprudență că se preferă titlul cel mai vechiu.

Această teorie a fost însă abandonată. Casația franceză a hotărât că vechimea titlului nu poate fi, prin ea însăși, o cauză de preferință, și că anterioritatea poate servi numai ca un element de apreciere pentru judecător. (Vezi: Planiol et Ripert, *op. cit.*, No. 359, p. 341; Cas. civ., 12 Nov. 1907, *Dalloz P.*, 1920, II, p. 73).

Dacă, însă, nici unul dintre adversari nu poate invoca anterioritatea transcripțiunii, se acordă preferință părții care are posesiunea, conform adagiului: *in pari causa melior est conditio possidentis*. (Vezi: Laurent, *Principes de Dr. civ.*, IV, No. 171, p. 234).

Pentru cazul când nici reclamantul și nici pârâțul nu au titlu, jurisprudența franceză s'a pronunțat în sensul că partea care are în favoarea sa posesiunea sau cel puțin o posesiune mai serioasă și mai bine caracterizată din punctul de vedere al probabilității

dreptului de proprietate, trebuie să fie preferată. (Vezi: Planiol și Ripert, *Traité pratique de Droit civil fr., Les biens*, No. 358, p. 339; Cas. fr. req. 22 Dec. 1885, *Sirey*, 1886, I, p. 196; Cas. fr. civ. 9 Nov. 1886, *Dalloz Per.*, 1887, I, p. 246, *Sirey*, 1887, I, p. 55; Cas. fr. req. 8 Febr. 1893, *Sirey*, 1896, I, p. 447; Cas. fr. civ., 18 Oct. 1893, *Sirey*, 1896, I, p. 36; Cas. fr. req. 31 Mai 1905, *Sirey*, 1905, I, p. 524).

S'a decis că chiar o posesiune care nu ar întruni, în mod riguros, toate calitățile și condițiunile unei posesiuni utile, poate servi pentru admiterea acțiunii în revendicare, dacă întrunește aparența unei manifestațiuni exterioare a dreptului de proprietate. (Vezi: Planiol și Ripert, *op. cit.*, No. 358, p. 340; Cas. fr. civ. 16 April 1860, *Sirey*, 1860, I, p. 801; Cas. fr. req. 7 Martie 1877, *Sirey*, 1878, I, p. 340).

Dacă reclamantul nu invocă nici un alt titlu și dacă singura dovada ce administrează consistă în acte de posesiune sau prezumțiuni deduse din situațiunea de fapt sau din alte împrejurări, acțiunea în revendicare esete admisibilă numai în cazul când pârâtul deținător nu are o posesiune utilă. Dar, dacă pârâtul are o posesiune utilă, ea se impune și înlătură forța probantă relativă a prezumțiunii de proprietate, ce se degajează din circumstanțele de fapt invocate de reclamant, ori cât de grave ar fi aceste circumstanțe.

Atunci când posesiunea pârâtului nu ar fi o posesiune exclusivă și bine caracterizată, judecătorul are dreptul să cântărească, între ele, prezumțiunile invocate de ambele părți și să admită sau să respingă acțiunea în revendicare, după ce a examinat și apreciat, în mod comparativ, prezumțiunile aduse în discuțiune. (Vezi pentru amănunte și trimeri la jurisprudența franceză Aubry et Rau, *Cours de droit civ. fr.*, ed. 5-a, Vol. II, § 219, p. 562-565).

Dacă posesiunea pârâtului este sigură și caracterizată, data titlurilor este indiferentă pentru rezolvarea conflictului de proprietate, astfel încât criteriul ce trebuie să conducă pe judecător, este numai posesiunea actuală, care, creează, în favoarea pârâtului, o prezumție de proprietate. (Vezi: Planiol și Ripert, *op. cit.*, No. 359, p. 342; Cas. fr. civ. 12 Nov. 1907, *Dalloz P.*, 1908, I, p. 313; C. Apel Montpellier, 3 Febr. 1920, *Dal.*, P., 1920, II, p. 73).

În legătură cu posesiunea, vom semnală că Înalta noastră Curte a decis că în acțiunile posesorii, instanțele judecătorești nu au a se pronunța asupra dreptului de proprietate a imobilului ce face obiectul acțiunii, ci numai dacă s'a posedat de reclamant, iar proba reclamațiunii, urmează să se facă, nu după regulile cerute pentru stabilirea dreptului de proprietate, ci după acelea cerute pentru dovedirea posesiunii. (Cas. I, 334 din 1900, Hamangiu, *Cod. civil adnotat*, II, art. 644 n. 4.

Bufnoir arată, cu drept cuvânt, că dacă cu prilejul acțiunii în revendicare se pune în discuțiune posesiunea ca bază a prescripțiunii, trebuie să se aplice regula *probatīs extremis mediā praesumuntur*, potrivit căreia, dacă posesorul actual stabilește posesiunea sa și la o anumită dată din trecut, el este prezumat că a stăpânit în tot acest interval, astfel încât incumbă adversarului de a dovedi întreruperea sau discontinuitatea.

Bufnoir repudiază aplicarea maximei: *Olim possessor, hodie possessor*, după care o posesiune stabilită în trecut, constituie o probă a posesiunii actuale.

În adevăr, posesiunea actuală trebuie stabilită, în

orice caz, de acel care se prevalează de prescripție. Dispensa de a se dovedi posesiunea actuală nu ar putea avea nici o rațiune, cu atât mai mult, cu cât posesiunea este un fapt actual, public și susceptibil de o imediată dovadă. (Bufnoir, *Propriété et Contrat*, ed. II-a, p. 206).

Asupra consolidării dreptului de proprietate, prin imatricularea imobilului într-un registru, care constituie o dovadă inatacabilă în favoarea proprietarului care a obținut imatricularea, a se vedea amănuntele interesante pe care le dă Planiol asupra sistemului Torrens și asupra registrului funciar german. (Vezi: Planiol, *Traité élément, dr. civ.*, ed. 8-a, I, No. 2638-2643).

Sistemul a fost experimentat pentru prima oară în provincia engieza South-Australia. Structura lui consistă în imatricularea imobilului, adică planul imobilului, titlurile de proprietate, servituțiile active sau pasive, sarcinile de orice fel. În baza acestei imatriculări, care se face, nu pe numele persoanei proprietarului, ci printr-o individualizare a imobilului, administrațiunea cadastrului întocmește două certificate identice, ce cuprind reproducerea exactă a planului și mențiunilor imatriculate. Unul din certificate se remite proprietarului, spre a-i servi de titlu, cel de al doilea servește pentru alcătuirea unui cazier numerotat.

Transfertul proprietății se face pe baza cererii proprietarului, care înaintează administrațiunii și titlul său de proprietate. Trecerea imobilului în registrul cadastrului constituie o consolidare definitivă a dreptului de proprietate. Nici o acțiune în revendicare sau ce ar tinde la stabilirea unei sarcini reale ori a oricărui desmembrământ al dreptului de proprietate, nu mai poate fi admisă. Adevăratul proprietar, care ar fi prejudiciat printr-o greșală sau o omisiune a administrației, nu are decât calea unei acțiuni în daune contra ei. (Planiol, loc. cit.).

La noi, s'a făcut un început în această privință, prin art. 48 al legii judecătoriilor de ocoale din 1908, care a înființat „registruul proprietății” la fiecare judecătorie de ocol în scopul individualizării juridice a pământurilor.

În acest registru, se trece orice transmitere de proprietate, orice constituire de drepturi reale prin hotărâri judecătorești, acte autentificate, legalizate, sau numai înfățișate spre executare judecătorului de ocol. (Vezi pentru amănunte: C. Botez, *Op. cit.*, No. 994-995).

În Ardeal și Bucovina, proprietatea este cadastrată prin mijlocul cărților funduare, cari există pe lângă fiecare judecătorie de ocol, și în care se trece pe numele proprietarului orice instrăinare imobiliară urbană sau rurală, împreună cu o schiță de plan.

(Vezi pentru amănunte asupra cărților funduare: C. Botez, *op. cit.*, No. 996; V. M. Dimitriu, *Justiția în Ardeal, Curierul Judiciar*, No. 44 din 1921; W. Mavrodineanu, *Curierul Judiciar* No. 44 din 1920; *Du Cadastru*, de N. Hennequin; *Publicitatea drepturilor reale imobiliare și registrele de proprietate*, de Andrei Rădulescu; *Cărțile funduare*, de Ștefan Laday; *Cartea Funduară*, (Compendiu) de Andrei Leontin; *Cartea Funduară* de I. Pop și Paul Balașiu).

Sistemul inadmisibilității prezumțiunilor ca mijloc de dovadă a dreptului de proprietate

În spiritul acestui sistem, este inadmisibilă orice

prezumțiune invocată de revendicant pentru stabilirea dreptului său de proprietate.

Această interpretare se sprijină pe principiul pus de art. 1203 c. civil, care nu permite judecătorului să recurgă la prezumțiile de fapt decât numai în limitele probei testimoniale, adică până la suma de 150 lei vechi.

Singura prezumțiune îngăduită instanței spre a-și forma convingerea asupra dreptului de proprietate este numai prezumțiunea legală de proprietate, dedusă din prescripțiune. (Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *op. cit.*, No. 240).

La rigoarea acestui sistem, care exclude proba cu martori și prezumțiunile ca mijloc de a dovedi dreptul de proprietate, s'a presupus că regula din art. 1203 c. civ., privește numai obligațiunile, adică drepturile personale și că, deci, nici un principiu nu se opune ca dreptul de proprietate să fie stabilit prin prezumțiuni. (Vezi în acest sens dezvoltările din Baudry-Lacantinerie, *op. cit.*, No. 241, p. 183).

Argumentul ce se invocă pentru susținerea acestei teorii, este că obligațiunea este un raport juridic a cărui formațiune apare ca o derogare a principiului de drept comun, care este libertatea persoanelor între ele, astfel încât acest raport trebuie să apară în mod evident și să fie constatat spre a se evita orice incertitudine, pe când dreptul de proprietate este un raport quasi-necesar între o persoană și un lucru, raport care se perpetuează dealungul secolelor și a cărui formațiune originară este prea îndepărtată spre a putea fi cunoscută.

Sistemul acesta este susținut de Baudry-Lacantinerie, care îl consacră o largă argumentare. (Vezi Baudry-Lacantinerie et Chauveau, *op. cit.* No. 241, p. 183—184).

Prezumțiunile, ce pot servi drept criteriu pot fi, între altele.

1). *Enunțările cadastrului*. (Cas. fr. 5 Mart. 1894, Sirey 1898, I, p. 439; C. Apel Paris 11 Nov. 1897, Sirey 1900, II, p. 105; Cas. fr. req. 9 Aug. 1900, Sirey 1901, I, p. 397; Cas. fr. req. 14 April. 1904, Sirey 1005, I, p. 266; Cas. fr. req. 25 Oct. 1911, 1913, I, p. 394).

2). *Plata impozitelor*. C. Apel Orleans, 7 Febr. 1884, Dalloz 1888, II, p. II).

3). *Existența unui șant sau unui hotar între două proprietăți*. Cas. fr. req. 22 Dec. 1891, Sirey 1892, I, p. 24. Cas. fr. req. 28 Oct. 1901, Sirey 1903, I, p. 179).

Alexandrescu crede că dreptul de proprietate nu poate fi stabilit cu ajutorul prezumțiilor de fapt.

În sprijinul argumentării sale, invoacă art. 1203 și 1191 c. civil.

În ce privește dovada cu martori, el o vede deasemenea inadmisibilă, susținând că într-o acțiune în revendicare, proprietatea imobiliară nu poate fi dovedită nici de reclamant și nici de pârât prin prezumțiuni sau martori, aceste probe nefiind admise decât în privința faptelor materiale constitutive ale posesiunii. (Alexandrescu, vol. III, p. I, pag. 268—269 cu trimiterea la doctrină și jurisprudență).

Curtea noastră de Casație a hotărât că este neadmisibilă proba testimonială pentru dovedirea unei vânzări atunci când partea care a cerut această probă, n'a produs nici un element care să arate că valoarea imobilului vândut era în momentul intentării acțiunii, sub 150 Lei. (Cas. I, dec. 390, 5 Sept. 1914, *Curierul Judiciar* No. 85 din 1914).

Au fost unele instanțe, care au găsit că dreptul de

proprietate poate fi dovedit cu martori, independent de stabilirea faptului material al posesiunii în condițiunile de neprecaritate cerute de art. 1846 și urm. c. civil.

În acest sens, s'a pronunțat Trib. Notariat Ilfov, prin jurnal. No. 6431 din 24 Iunie 1926 (nepublicat, Dosar No. 627 din 1918).

Casația română a decis că dreptul de proprietate imobiliară neputându-se dovedi prin martori, când valoarea imobilului este mai mare de 150 lei vechi, ci numai prin titlu sau prescripțiune, Tribunalul comite un adevărat exces de putere și o violare a regulilor de drept când, întemeindu-se numai pe proba cu martori administrată de reclamant în dovedirea cauzei sale îi admite acțiunea în revendicare. (Cas. I, 24 Aprilie 1909, Hamangiu, *Cod. civil adn.* II, art. 644, No. 9).

În ce privește dovada cu martori pentru stabilirea dreptului de proprietate, Bonnier o crede admisibilă.

Acest autor spune că art. 1191 c. civ. care oprește dovada cu martori pentru orice lucru de o valoare mai mare de 150 lei vechi se aplică, numai convențiunilor, adică în mod larg, tuturor acelor situațiuni, în care părțile ar trebui să întocmească un înscris pentru constatarea drepturilor și obligațiunilor respective.

Atunci când însă — spune Bonnier — este vorba de un fapt, altul de cât o convențiune, și când părțile nu pot fi socotite că faptul ar fi opera lor comună și consensuală pe care ar fi trebuit s'o constate într'un fel sau altul, în acest caz, dovada cu martori este admisibilă. (Ed. Bonnier, *Traité théorique et Pratique des preuves*, ed. 5-a, n. 148, p. 127).

După Bonnier, criteriul esențial, pentru admisibilitatea dovezii cu martori, este, că atunci când jurisdicțiunea civilă va avea să aprecieze un fapt ce nu are un caracter convențional, cum ar fi, de exemplu, o dificultate referitoare la posesiune, va putea încuviința dovada cu martori, ori-care ar fi însemnătatea litigiului (Bonnier, *Traité théorique et Pratique des Preuves*, No. 149, p. 127).

Acestei teorii s'a răspuns că motivul juridic ce militează pentru inadmisibilitatea dovezii cu martori în stabilirea dreptului de proprietate, este că proprietatea consitue un drept prin contract cu posesiunea care este un simplu fapt material și care ca atare poate fi dovedită prin prezumțiuni și martori. (Vezi *Alexandrescu*, vol. VI, pag. 96).

Imposibilitatea de a dovedi cu martori proprietatea se aplică actualmente și în Ardeal, deși după dreptul civil ungar, proba cu martori este admisibilă pentru stabilirea convențiunilor de înstreinare, întrucât prin ordonanța Președinției Consiliului de miniștri Maghiar No. 4420 M. E. din 8 Oct. 1918, menținută de Consiliul Dirigent, pusă în vigoare la 15 Oct. 1918, dată de guvern în temeiul legii LXIII din 1912 § 16 și al legii I din 1914 § 14, se declară ca lipsite de efect orice înstreinări imobiliare, făcute fără act scris. (Corneliu Botez, *Codul de sedință al judecătorului de ocol*, I, n. 460).

TRAIAN ALEXANDRESCU

Pro-Decanul Baroului de Ilfov

A apărut :

PRINCIPII DE DREPT COMERCIAL de Profesorul *Cesare Vivante*, tradus în românește cu autorizația autorului, de d-l *Paul Horia Suciu*, avocat, Dr. în drept și în științele economice dela Roma.

De vânzare la „*Curierul Judiciar*”. — *Prețul 500 lei.*